Keď sa silné myšlienky stručne vyslovia,
veľmi vplývajú na zlepšenie života.

(Cicero)

Štúdia

Vymožiteľnosť práva v podnikateľských vzťahoch

JUDr. Ján Havlát, advokát,
Advokátska kancelária HAVLÁT & PARTNERS
© 2011

Štúdia

Vymožiteľnosť práva v podnikateľských vzťahoch

Vypracované pre Národnú agentúru pre rozvoj malého a stredného podnikania

Bratislava, 25. marec 2011

Zoznam použitých značiek a skratiek

Ústava SR	Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov
OSP	Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád v znení neskorších predpisov
EP	Zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov
OZ	Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
OBZ	Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
ZKR	Zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov
ZRK	Zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov
ZOM	Zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii v znení neskorších predpisov
MSP	Malé a stredné podniky

Obsah

Úvod a základné východiská 5

I. Občianske súdne konanie a sudcovské právo 8

1. Úvod 8

2. Stanovenie lehôt na opravu alebo doplnenie žaloby a súčinnosť súdu pri vyšetrovacom dôkaze.....9

3. Zavedenie koncentračnej zásady pri dokazovaní (t.j. lehoty na označenie všetkých dôkazov a opísanie rozhodujúcich skutočností) 10

4. Obmedzenie dôvodov súdu odročiť pojednávanie, resp. odročiť ho výlučne na najbližší pracovný deň ako účinný prostriedok proti obštrukciám účastníka konania 14

5. Stanovenie lehôt pre rozhodnutie súdu v obchodných veciach (obdoba 6 mesačnej lehoty v OSP na vydanie rozhodnutí vo veciach starostlivosti o maloletých) 17

6. Stanovenie povinnosti vrátenia (časti) súdneho poplatku pri prekročení stanovenej lehoty na rozhodnutie 17

7. Uprednostnenie doručovania listín účastníkom súdnymi doručovateľmi v spojení so skrátením odberných lehôt..... 18

8. Sudcovské právo a dotváranie (výklad) práva konštantnou judikatúrou – zamedzenie vznikaniu nepreskúmateľných a nepresvedčivých rozhodnutí 21

9. Zavedenie inštitútu asistenta sudcu na okresných a krajských súdoch 23

10. Detailný elektronický rozpis súdnych pojednávaní..... 23

II. Konkurzné, reštrukturalizačné a exekučné konanie 25

III. Rozhodcovské konanie (arbitráž) a civilná mediácia 35

IV. Obchodný zákonník a zmeny ostatných predpisov hmotného práva týkajúcich sa MSP 42

1. Rozšírenie ex lege obmedzení pri zakladaní spoločností osobami, ktoré priviedli iné spoločnosti do konkurzu 42

2. Zavedenie solidárnej zodpovednosti spoločností tvoriacich jednu obchodnú skupinu (v rámci vytvorenia právnej úpravy tzv. koncernov) 43

3. Zvýšenie transparentnosti obchodných vzťahov o doplnenie povinne zverejňovaných údajov v Obchodnom registri o čisté obchodné imanie spoločnosti v spojení s dôrazným ukladaním sankcií Obchodným registrom za neuloženie účtovnej závierky spoločnosti do Zbierky listín..... 43

4. Zavedenie štátom zorganizovaného centrálneho registra dlžníkov..... 46

5. Odmeňovanie podnikateľov neevidovaných v centrálnom registri dlžníkov formou daňových alebo odvodových bonusov 47
6. Zvýšenie rozsahu ručenia spoločníkov v spoločnosti s ručením obmedzeným 48
7. Zavedenie osobnej zodpovednosti osôb za nevysporiadané záväzky spoločnosti, ktorú súd vymazal z Obchodného registra ex offo 48
8. Rozšírenie zodpovednosti štatutárnych orgánov a správa spoločnosti (Corporate Governance) 50
9. Sprísnenie zákonných sankcií voči dlžníkovi v prípade jeho omeškania s plnením finančných záväzkov 51
10. Zabezpečenie platieb v obchodnom styku prostredníctvom escrow účtu 52
11. Zníženie daňového zaťaženia veriteľov, ktorých pohľadávky neboli uhradené načas *53*
12. Nestabilita a nejednoznačnosť zákonov *53*
13. Nedostatočný počet a časté personálne pohyby v počte sudcov *56*
Záver 60

Úvod a základné východiská

Zlepšenie podnikateľského prostredia schválila vláda Slovenskej republiky ako jednu zo svojich programových priorít uznesením č. 505 z 28. júla 2010 k návrhu Programového vyhlásenia vlády SR. Podľa Programového vyhlásenia Vlády SR[1] na obdobie rokov 2010 – 2014, kvalita právnych predpisov, úroveň vymožiteľnosti práva, spôsob fungovania úradov a súdov ovplyvňujú život, každého človeka, pričom vláda Slovenskej republiky zároveň kriticky uvádza, že súčasná situácia v justícii, nízka úroveň vymožiteľnosti práva, stav korupcie a klientelizmu, ako aj spôsob a metódy vládnutia vytvorili na Slovensku atmosféru všeobecnej nedôvery voči štátnym inštitúciám, súdom a sudcom a právnemu štátu.

Vláda Slovenskej republiky týmto reagovala, na viaceré národné[2] i medzinárodné analýzy a štúdie[3] týkajúce sa kvality podnikateľského prostredia na Slovensku. Z uvedených analýz totiž takmer jednomyseľne vyplynulo, že **najväčšími nevýhodami tohto prostredia v porovnaní s inými krajinami sveta sú nízka vymožiteľnosť práva na jednej strane a vysoká miera klientelizmu a korupcie na druhej strane**.

Podľa výsledkov štúdie Svetovej banky „*Doing Business 2011*“[4], zameranej na objektívne meranie právnej úpravy pre malé a stredné podniky (ďalej len „*MSP*“[5]) a ich vymožiteľnosťou v 183 štátoch sveta, dosiahnu MSP v Slovenskej republike vymoženie zmluvného záväzku v priemere až za 565 dní, čo stačilo na 71. miesto v celkovom hodnotení krajín. Z toho 90 dní zaberá podanie žaloby a prvé procesné úkony (prijatie návrhu a doručovanie protistrane), ďalej obdobie 365 dní pre samotné konanie pred súdom po vynesenie konečného rozhodnutia (vrátane odvolacieho konania) a 110 dní na dobrovoľné alebo nútené vymoženie povinnosti uloženej súdom. Výsledky

[1] Programové vyhlásenie Vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014, dostupné na: http://www.vlada.gov.sk/data/files/6257.pdf [18.3.2011]

[2] Pohľad podnikateľov a manažérov na prekážky podnikania v SR vypracované Podnikateľskou alianciou Slovenska, Bratislava 8. jún 2010.

[3] Publikácia Doing Business 2011, Svetová banka, 2010, dostupné na: http://www.doingbusiness.org/reports/doing-business/doing-business-2011 [18.3.2011], alebo publikácia Správa o globálnej konkurencieschopnosti 2011 – 2011, Svetové ekonomické fórum, 2010, dostupné na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf [18.3.2011] .

[4] Dostupné na: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/slovakia/enforcing-contracts/ [18.3.2011]

[5] Pre určenie MSP tvorí základ definícia pojmu podnik uvedená v odporúčaní Európskej komisie 2003/361/ES z 6.5.2003 o definícii mikro, malých a stredných podnikov. Definícia je platná od 1.1. 2005, a bola prevzatá do Prílohy č. 1 Nariadenia Komisie (ES) č. 800/2008 zo 6. augusta 2008 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné so spoločným trhom podľa článkov 87 a 88 zmluvy. S definíciou MSP sa stretávame v slovenskom právnom poriadku od roku 1995 prijatím zákona č. 100/1995 Z. z. o štátnej podpore MSP. Tento zákon bol s účinnosťou od 1. januára 2000 nahradený novým zákonom č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci.

tohto projektu odhadujú náklady vymoženia až na 30 % hodnoty pohľadávky, z čoho 14 % predstavujú náklady na právneho služby, 6 % súdny poplatok a 10% náklady na samotné vymoženie.

V predmetnej štúdii *„Doing Business 2011“* sa v kategórii *„Vymožiteľnosť zmluvných záväzkov“* Slovenská republika v rámci štátov Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) umiestnila na 25. mieste[6].

Aj nižšie grafom znázornené prvé výsledky prieskumu *„Pohľad podnikateľov a manažérov na prekážky podnikania v SR“* ukázali, že až 85 % podnikateľov a manažérov[7] označuje nízku vymožiteľnosť práva v občianskom súdnom konaní za rozhodujúcu alebo vážnu prekážku podnikania na Slovensku.

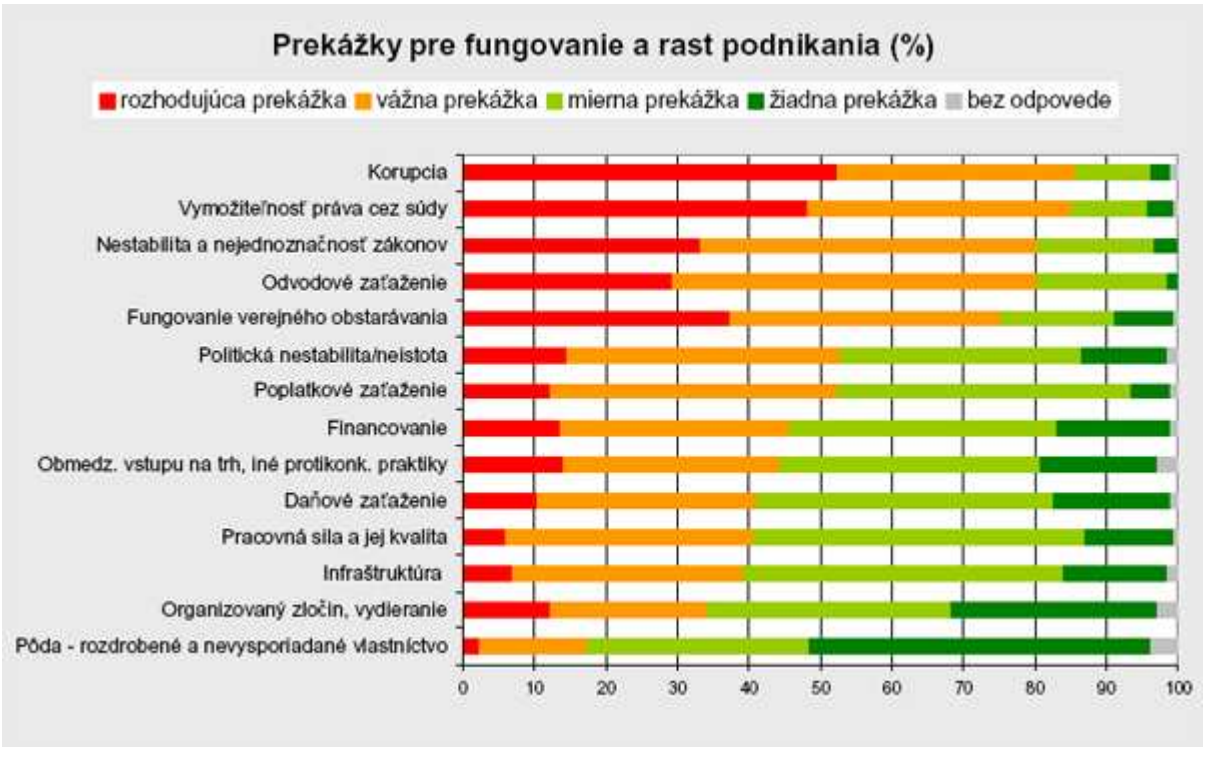

Zdroj: Pohľad podnikateľov a manažérov na prekážky podnikania v SR, 2010

Záverom úvodnej časti uvádzame, že táto **štúdia sa v ďalšom delí** na 4 kapitoly, ktoré možno rozdeliť **do dvoch hlavných častí.**

[6] Dostupné na: http://www.doingbusiness.org/Rankings [18.3.2011]

[7] Podnikateľská aliancia Slovenska. Pohľad podnikateľov a manažérov na prekážky podnikania v SR. Bratislava, 2010, [18.3.2011] Dostupné na: http://www.alianciapas.sk/menu_projekty_sspp_2010_bariery_podnikania.pdf

Prvá časť, ktorú tvoria prvá, druhá a tretia kapitola, **obsahuje analýzu súčasného stavu a navrhované zmeny v procesných poriadkoch**, najmä v občianskom súdnom poriadku, zákone o konkurze a reštrukturalizácii, zákone o rozhodcovskom konaní a v zákone o mediácii.

Druhá časť, ktorú predstavuje štvrtá kapitola, **obsahuje analýzu hmotného práva** upravujúceho postavenie MSP v Slovenskej republike, najmä Obchodného zákonníka, **a navrhované zmeny v tejto právnej úprave**.

Na záver uvádzame zhrnutie kľúčových odporúčaní, ku ktorým sme dospeli, a o ktorých sme presvedčení, že zlepšia vymožiteľnosť práva pre MSP alebo aspoň prispejú k zmierneniu následkov súčasného stavu nízkej vymožiteľnosti práva v podnikateľských vzťahoch.

I. Občianske súdne konanie a sudcovské právo

1. Úvod

Slovenská republika začala po spoločenských zmenách v roku 1989 vytvárať ekonomický model trhového hospodárstva. Jedným z nepísaných pravidiel tohto modelu je aj zásada, že „*Čas sú peniaze*“ („*Time is money*“), inými slovami: miera úspechu a výsledku procesu v trhovej ekonomike a najmä v podnikateľskom prostredí je výrazne podmienená dĺžkou jeho trvania.

Týmto zmeneným potrebám v spoločnosti sa žiaľ len veľmi pomaly prispôsobila súdna moc v Slovenskej republike. Ako uvádza Valko „*Na verejnosti panuje oprávnený pocit, že* [slovenské súdnictvo] *nie je nezávislé, že sa občan ťažko alebo vôbec nemôže domôcť spravodlivosti, že často, a to neraz vo verejne známych prípadoch je právo nevykonateľné alebo sa obchádza rôznymi obštrukciami, že súdy používajú v rozličných prípadoch odlišné kritériá posudzovania a že súdy sú len v malej miere nástrojom na odstránenie korupcie*“[8].

Hlavnou úlohou súdov by pritom najmä v obchodných veciach mala byť rýchla a účinná pomoc pri presadzovaní žalobných práv (nárokov)[9] podnikateľov proti odporujúcej vôli povinného subjektu. Uvedená rýchlosť a účinnosť (efektivita) pritom zohráva vo zvýšenej miere významná úlohu pri vybavovaní obchodnoprávnej agendy, kde platí uvedené a známe „*Time is money*“, nakoľko liknavosť súdov vedie často k druhotnej platobnej neschopnosti MSP, a niekedy môže mať až likvidačné účinky.

Preto považujeme **vhodne zorganizovaný súdny systém a primerane nastavené procesné pravidlá** za základné podmienky na to, aby súdy netvorili bariéru zvyšovania súčasnej nízkej úrovne vymožiteľnosti práv MSP na Slovensku, ale naopak aby tieto bariéry pomáhali účinne odstraňovať.

Z dostupných štatistických údajov vyplýva, že v roku 2009 bolo na okresné súdy v Slovenskej

[8] VALKO, E.: Reforma súdnictva v Slovenskej republike, Bratislava: Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, 2006, s. 5
[9] LUBY, Š.: Výber z diela a myšlienok, Bratislava: Iura Edition, 1998, s. 221, s. 226 - 228

republike celkovo doručených v trestnej a občianskoprávnej (vrátane obchodnej) agende 293.588 podaní, čo predstavuje nárast oproti roku 2008 o 6.063 podaní.[10] **V obchodnej agende vzrástol počet nevybavených vecí v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008 o 1.303 podaní**. **V rámci obchodnej agendy bol pritom zaznamenaný aj pokles nevybavených podaní o 2.630, avšak len pri skrátených konaniach (platobné rozkazy a rozkazy na plnenie)**. V odvolacom konaní došlo v roku 2008 na krajské súdy 5.322 odvolaní proti rozhodnutiam okresných súdov v obchodných veciach, čo je o 529 viac ako v roku 2008. Exekútori v Slovenskej republike vybavili v roku 2009 spolu 179.330 exekúcií, čo znamená oproti roku 2008 pokles o 16.168 vybavených exekúcií. Nevybavených exekúcií ku koncu roka 2009 bolo už 1.633.690, čo oproti roku 2008 predstavuje nárast o ďalších 224.450 nevybavených exekúcií.

Ako to vyplýva z vyššie uvedených štatisticky zistených údajov, jedným z hlavných cieľov zvýšenia vymožiteľnosti práva v podnikateľských vzťahoch by malo byť **zrýchlenie občianskeho súdneho konania**. Stanovenie lehôt v občianskom súdnom konaní, tak ako to určuje § 172 ods. 8 OSP: „*Ak navrhovateľ predloží spolu s návrhom na začatie konania platobný rozkaz na tlačive vydanom podľa vzoru uvedenom v osobitnom predpise a na vydanie platobného rozkazu sú splnené zákonom ustanovené podmienky a je zaplatený súdny poplatok, súd vydá platobný rozkaz najneskôr do desiatich pracovných dní od splnenia týchto podmienok*“, má pozitívny vplyv na pokles nevybavených vecí v obchodnej agende v skrátených konaniach, čo dokazuje vyššie uvedená štatistika.

2. Stanovenie lehôt na opravu alebo doplnenie žaloby a súčinnosť súdu pri vyšetrovacom dôkaze

Súčasný stav a právna úprava

Náležitosti podania (žalobného návrhu) vymedzuje § 42 ods. 3 OSP. V prípade, ak účastník predloží nesprávny, neúplný alebo nezrozumiteľný návrh, súd ho vyzve, aby ho v súdom stanovenej (nie kratšej ako 10 dní) doplnil alebo opravil, inak podanie odmietne. Vzhľadom na to, že sa jedná o sudcovskú lehotu, účastníci konania nie sú nútení na výzvu súdu reagovať promptne, čo

[10] Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti SR, 2009, [18.3.2011] dostupné na: http://www.justice.gov.sk/h.aspx?pg=r30&htm=http://www.justice.gov.sk/stat/10/index.htm

predlžuje štádium konania pred vytýčením prvého pojednávania.

Navrhovaná zmena

Navrhujeme **zavedenie zákonnej 15 dňovej lehoty na opravu alebo doplnenie návrhu** (§ 42 ods. 3 OSP), ako aj na doplnenie opísania rozhodujúcich skutočností a označenia dôkazov na preukázanie svojich tvrdení (návrhy na vykonanie dokazovania) v obchodných veciach (§ 120 ods. 4 OSP) **tak, aby súdy po jej uplynutí mohli bez ďalšieho podanie podľa § 43 ods. 2 OSP odmietnuť**. Navrhovaná 15-dňová lehota vychádza z obvyklej lehoty určenej na podanie odvolania v občianskom súdnom konaní (§ 204 ods. 1 OSP), alebo podania námietok proti odmietnutiu vykonať zápis navrhovaných údajov do obchodného registra podľa zákona č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri (§ 8 ods. 5).

Výnimku z vyššie uvedeného postupu súdu by tvorili prípady tzv. informačného deficitu žalobcu, pri ktorej by súd vykonával úkony týkajúce sa (i) vysvetľovacej povinnosti osoby, ktorá prvotne nie je zaťažená dôkazným bremenom, a (ii) inštitút vyšetrovacieho dôkazu (obdoba angloamerického inštitútu "*discovery*"). Vysvetľovacia povinnosť je inštitút, ktorý rieši nedostatok informácií účastníka, ktorý by inak nemohol formuloval skutkové tvrdenia. Vyšetrovací dôkaz rieši situácie, keď účastník má síce k dispozícii dostatočne určité tvrdenie, ale nemôže bez vlastnej viny svojimi silami zabezpečiť dôkaz, ktorý by jeho tvrdenia podporil.

Pre uplatnenie povinnosti súčinnosti pri prekonávaní informačného deficitu by museli byť splnené tieto predpoklady:

a) skutočnosť alebo dôkaz môže súd objektívne zabezpečiť.
b) účastník predložil tzv. oporné body, teda osvedčil, že existuje logický a doterajšími skutkovými zisteniami podložený dôvod sa domnievať, že navrhnuté zabezpečenie skutočnosti alebo dôkazu povedie k zabezpečeniu ním predpokladaných faktov.

3. Zavedenie koncentračnej zásady pri dokazovaní (t.j. lehoty na označenie všetkých dôkazov a opísanie rozhodujúcich skutočností)

Súčasný stav a právna úprava

Podľa súčasnej právnej úpravy sa dokazovanie vykonáva najneskôr do vyhlásenia rozhodnutia vo veci samej (§ 120 ods. 4 OSP). V tomto smere existujú v občianskom súdnom poriadku výnimky vo veciach na ochranu osobnosti podľa OZ, vo veciach ochrany podľa predpisov o masovokomunikačných prostriedkoch, v sporoch vyvolaných alebo súvisiacich s konkurzom a reštrukturalizáciou, o základe veci v sporoch o ochranu hospodárskej súťaže, o základe veci v sporoch o ochranu práv porušených alebo ohrozených nekalo-súťažným konaním, o základe veci v sporoch z porušenia alebo ohrozenia práva na obchodné tajomstvo, v ktorých majú účastníci konania povinnosť opísať rozhodujúce skutočnosti o veci samej a označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení najneskôr do skončenia prvého pojednávania (§ 118a OSP).

Navrhovaná zmena

Odporúčame **rozšíriť tzv. zákonnú koncentračnú zásadu** na všetky konania podľa vzoru českého civilného konania. Dňa 1. júla 2009 nadobudol účinnosť zákon č. 7/2009 Sb., ktorým sa mení OSŘ. V dôvodovej správe je novela OSŘ označená ako súhrnná a to vzhľadom k tomu, že v súlade s dlhodobým cieľom zlepšenia efektívnosti justície mení hneď niekoľko oblastí právnej úpravy civilného procesu. Nástrojom k sústredeniu a zefektívneniu konania a k urýchlenému rozhodnutiu vo veci je mimo iného aj tzv. zásada koncentrácie konania.

Česká úprava koncentrácie konania (§ 118c OSŘ), všeobecne predstavuje vytvorenie časového priestoru účastníkom konania, v ktorom musia splniť povinnosť tvrdenia a dôkaznú povinnosť. Časové obmedzenie je spravidla dané skončením prvého pojednávania, vecné obmedzenie je určené zákonným výpočtom vecí, v ktorých sa uplatňuje vysoký spoločenský záujem na efektívnom a rýchlom konaní, resp. rozhodnutí (v Slovenskej republike § 118a OSP). To je tzv. zákonná koncentrácia konania. Zákonná koncentrácia konania bola naproti tomu v Českej republike nielen zachovaná, ale od 1. júla 2009 sa uplatní už vo všetkých konaniach. Možnosť prihliadnuť k neskôr uvedeným skutočnostiam a označeným dôkazom ostáva zachovaná iba na prípady, kedy pôjde o skutočnosti alebo dôkazy, ktoré účastník nemohol bez svojej viny včas uviesť, ako aj o skutočnosti

alebo dôkazy ktoré účastníci uviedli potom, čo bol niektorý z nich vyzvaný k doplneniu rozhodujúcich skutočností.

Na základe uvedeného navrhujeme zaviesť povinnosť predloženia návrhov na ďalšie dokazovanie v tzv. prípravnom konaní napríklad 20 dní pred vytýčeným termínom pojednávania tak, aby súd mohol rozhodnúť vec na 1. pojednávaní.

Pre lepšiu ilustráciu uvedeného návrhu predkladáme v nasledovnom **prehľad priebehu súčasného slovenského občianskeho súdneho konania v prvom štádiu od podania žaloby až po prvé pojednávanie** vo veci:

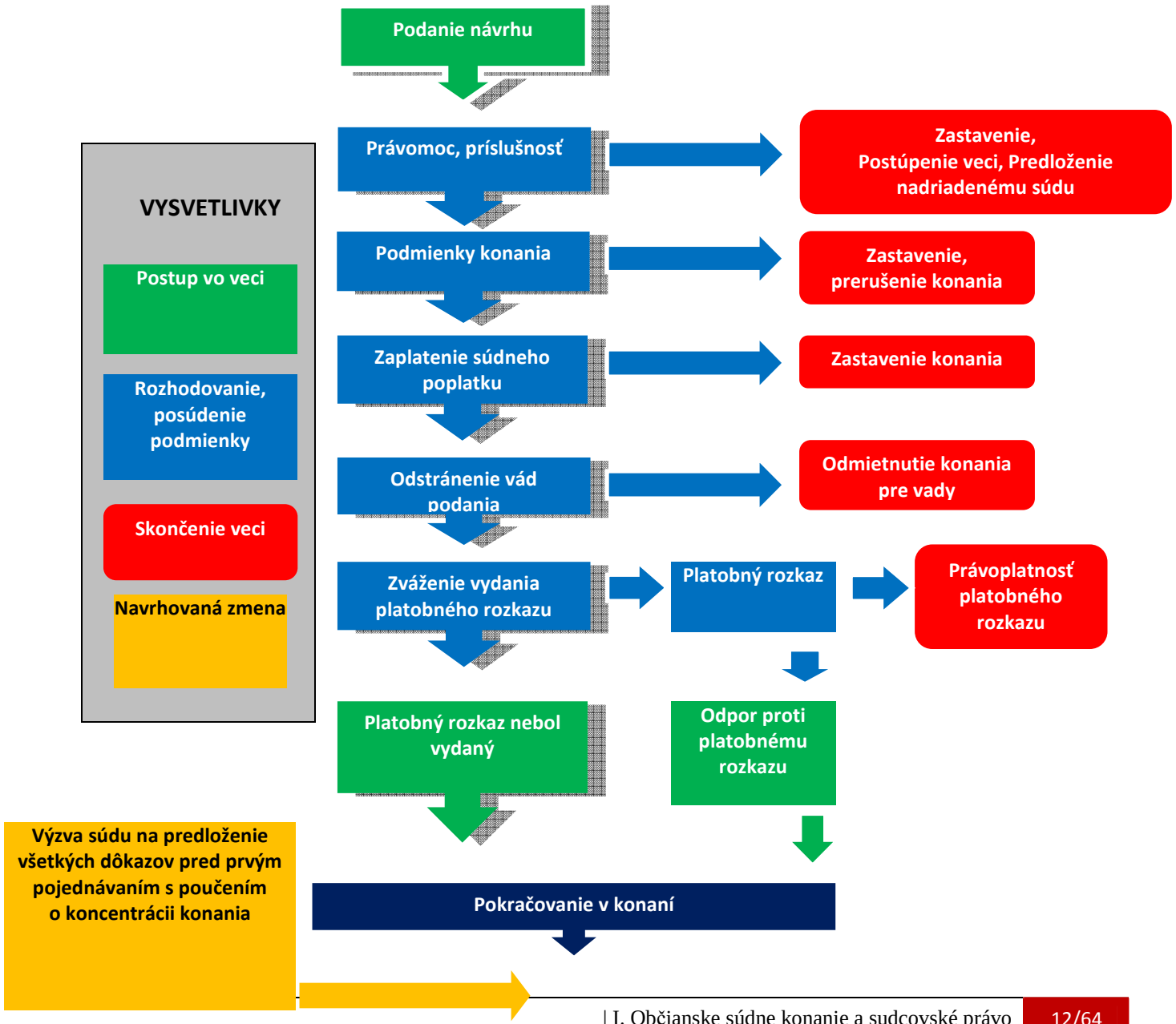

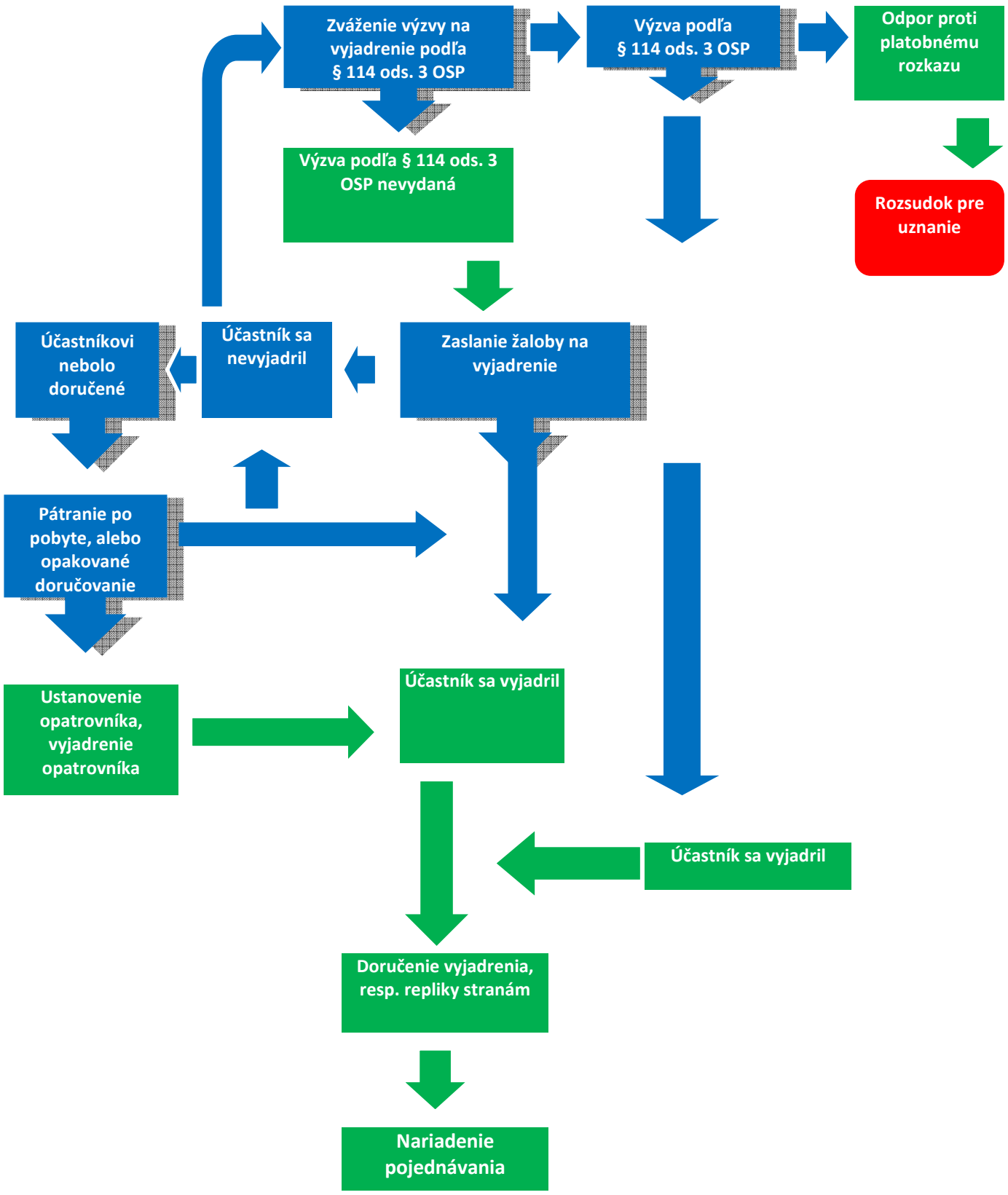
Zváženie výzvy na vyjadrenie podľa § 114 ods. 3 OSP
Výzva podľa § 114 ods. 3 OSP
Odpor proti platobnému rozkazu
Výzva podľa § 114 ods. 3 OSP nevydaná
Rozsudok pre uznanie
Účastníkovi nebolo doručené
Účastník sa nevyjadril
Zaslanie žaloby na vyjadrenie
Pátranie po pobyte, alebo opakované doručovanie
Ustanovenie opatrovníka, vyjadrenie opatrovníka
Účastník sa vyjadril
Účastník sa vyjadril
Doručenie vyjadrenia, resp. repliky stranám
Nariadenie pojednávania

4. Obmedzenie dôvodov súdu odročiť pojednávanie, resp. odročiť ho výlučne na najbližší pracovný deň ako účinný prostriedok proti obštrukciám účastníka konania

Súčasný stav a právna úprava

Súdy majú podľa § 6 OSP v konaní postupovať v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní. Ak sa riadne predvolaný účastník nedostaví na pojednávanie ani nepožiadal z dôležitého dôvodu o odročenie, môže súd vec prejednať v neprítomnosti takého účastníka; prihliadne pritom na obsah spisu a dosiaľ vykonané dôkazy (§ 101 ods. 2 OSP). Podľa § 119 OSP pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť, čo znamená, že by malo ísť o výnimočné prípady, pričom ukončenie dokazovania a následné vynesenie rozsudku by sa malo v zásade uskutočniť hneď na prvom pojednávaní. **Prax však urobila z tejto výnimky skôr zásadu, a rozhodovanie obchodných vecí na prvom pojednávaní je skôr raritou ako pravidlom**. Zároveň sa v drvivej väčšine prípadov odročuje na termín, ktorý je od toho predchádzajúceho vzdialený niekoľko mesiacov hraničiacich niekedy až s obdobím 1 roka.

Navrhovaná zmena

Z praxe advokátov, ako aj praxe zahraničných súdov napr. v trestných veciach v susednom Rakúsku odporúčame, aby mali súdy **povinnosť prejednať a rozhodnúť vec na prvom pojednávaní**, pričom dôvodom odročenia by vzhľadom na navrhovanú zákonnú koncentračnú zásadu v rámci prípravného konania mala byť nemožnosť prejednať vec v rámci jedného pracovného dňa z tzv. objektívnych prekážok, najmä ak z časového hľadiska nebude možné počas jedného pojednávacieho dňa vykonať všetky navrhnuté dôkazy, apod. S ohľadom na navrhovanú koncentračnú zásadu navrhujeme **stanoviť možnosť odročenia pojednávania len na nasledujúci pracovný deň** a to aj opakovane až do rozhodnutia vo veci samej.

Zároveň navrhujeme precizovať právo účastníka nedostaviť sa na pojednávanie z dôležitých dôvodov tak, aby sa nezneužíval inštitút práceneschopnosti, alebo iné. V prípadoch potvrdení lekárov o práceneschopnosti navrhujeme zaviesť mechanizmus účinnej kontroly a následnej sankcie zo strany súdu v prípade preukázaného zneužitia lekárskeho potvrdenia o údajnej práceneschopnosti účastníkom konania. V súčasnosti sa totiž súd spolieha, že predložené

potvrdenie lekára je vecne správne, pričom jeho kontrola je obmedzená na evidenciu, ktorú lekár následne zasiela príslušnej zdravotnej poisťovni. Ako **prevenciu proti zneužívaniu uvedených potvrdení navrhujeme stanovenie povinnosti lekára zaslať uvedené potvrdenie ihneď po poskytnutí lekárskej starostlivosti účastníkovi konania emailovou poštou na príslušný súd**. Súčasne by mal lekár uviesť svoj kontakt pre prípad, že by súd chcel uvedené potvrdenie ďalej preskúmavať.

Uvedený návrh prezentujeme na nasledujúcom grafe popisujúcom **prehľad priebehu súčasného slovenského občianskeho súdneho konania v druhom štádiu od otvorenia pojednávania do vyhlásenia rozsudku** vo veci samej:

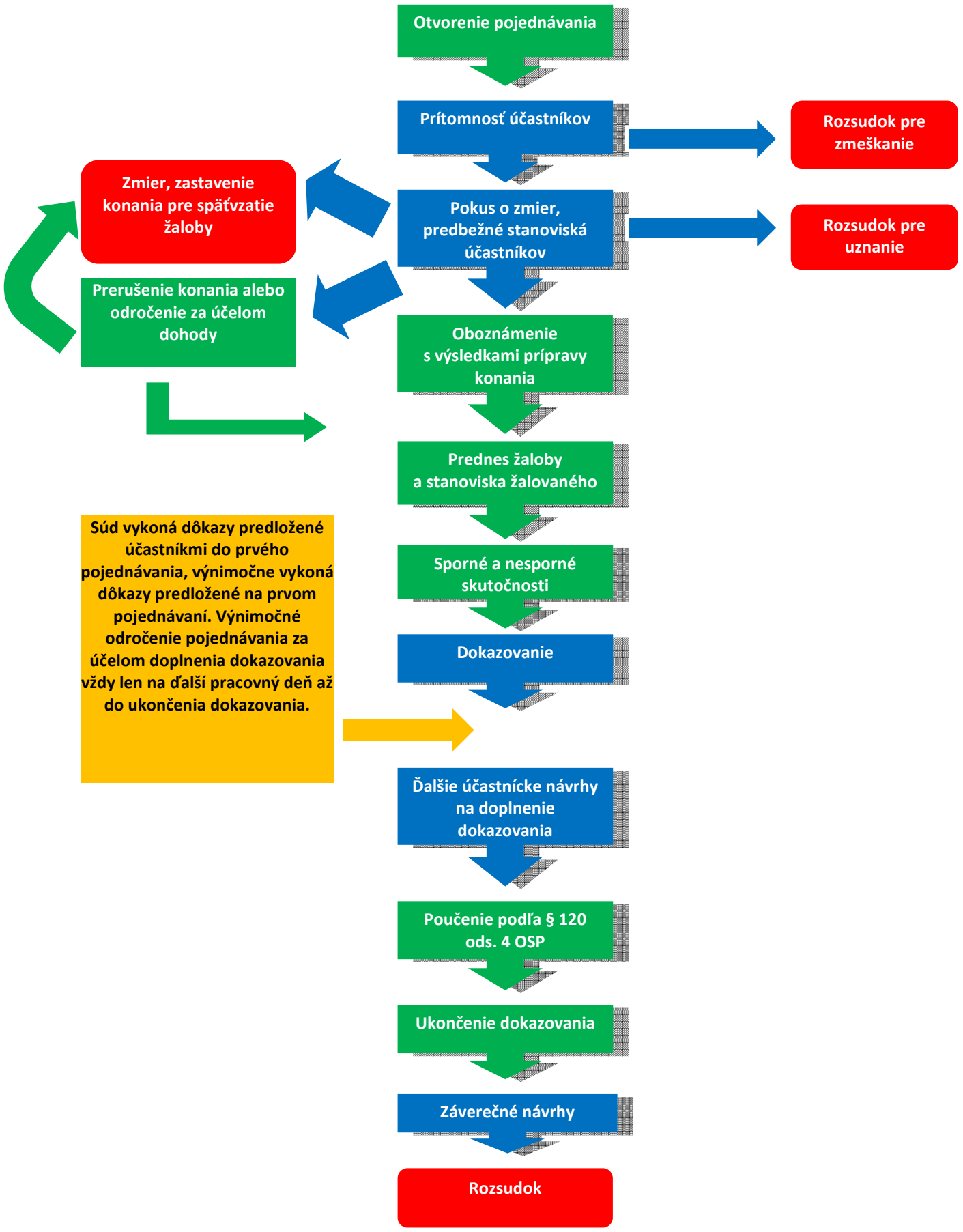
Otvorenie pojednávania
Prítomnosť účastníkov
Rozsudok pre zmeškanie
Zmier, zastavenie konania pre späťvzatie žaloby
Pokus o zmier, predbežné stanoviská účastníkov
Rozsudok pre uznanie
Prerušenie konania alebo odročenie za účelom dohody
Oboznámenie s výsledkami prípravy konania
Prednes žaloby a stanoviska žalovaného
Súd vykoná dôkazy predložené účastníkmi do prvého pojednávania, výnimočne vykoná dôkazy predložené na prvom pojednávaní. Výnimočné odročenie pojednávania za účelom doplnenia dokazovania vždy len na ďalší pracovný deň až do ukončenia dokazovania.
Sporné a nesporné skutočnosti
Dokazovanie
Ďalšie účastnícke návrhy na doplnenie dokazovania
Poučenie podľa § 120 ods. 4 OSP
Ukončenie dokazovania
Záverečné návrhy
Rozsudok

5. Stanovenie lehôt pre rozhodnutie súdu v obchodných veciach (obdoba 6 mesačnej lehoty v OSP na vydanie rozhodnutí vo veciach starostlivosti o maloletých)

Súčasný stav a právna úprava

Podľa § 176 ods. 3 OSP platí, že vo veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného odkladu, najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa začatia konania. Ako to vyplýva z predchádzajúcich štatistík, priemerná dĺžka konania je 90 (prípravné konanie) plus 365 dní (samotné konanie vrátane odvolacieho konania), t.j. spolu 455 dní. V zložitejších prípadoch, akými prejednávané obchodné vzťahy často krát sú, je dĺžka konania omnoho dlhšia, a dosahuje dĺžku aj niekoľkých rokov. Na ilustráciu uvádzame, že z aktuálnych štatistík Ministerstva spravodlivosti SR vyplynulo, že štát musel v roku 2010 zaplatiť 1.112.000,-Eur na základe nálezov Ústavného súdu SR (v čom je zahrnuté najmä odškodnenie za prieťahy v súdnom konaní). Je to o 355.000,-Eur viac ako v roku 2009[11].

Navrhovaná zmena

Preto navrhujeme, aby, ako je tomu v konaniach starostlivosti o maloletých, **mali súdy stanovenú lehotu na vybavenie veci** bez zbytočného odkladu, **najneskôr však do 6 mesiacov od začatia konania**.

6. Stanovenie povinnosti vrátenia (časti) súdneho poplatku pri prekročení stanovenej lehoty na rozhodnutie

Súčasný stav a právna úprava

Právna úprava súdnych poplatkov už umožňuje vrátiť časť zaplatených súdnych poplatkov v skutkovo rôznych situáciách, napríklad v prípade ukončenia súdneho sporu súdnym zmierom (dohodou o urovnaní schválenou súdom). Predovšetkým ide o to, že súdne poplatky môžu byť dobrým nástrojom na motivovanie samotných účastníkov, ale aj súdu k čo najrýchlejšiemu

[11] Tlačové informácie Ministerstva spravodlivosti SR, [18.3.2011] dostupné na: http://www.justice.gov.sk/wft.aspx

ukončeniu súdneho sporu.

Podľa § 11 ods. 7 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov platí, že: „Ak konanie skončia účastníci schválením súdneho zmieru do začiatku pojednávania vo veci samej, vráti sa im 90 % zo všetkých zaplatených poplatkov. Ak konanie skončia účastníci schválením súdneho zmieru po začatí pojednávania vo veci samej, vráti sa im 50 % zo všetkých zaplatených poplatkov. Ak účastníci vyriešili časť sporu súdnym zmierom v zmierovacom konaní, vráti sa im 30 % zo zaplateného poplatku v konaní podľa tretej časti Občianskeho súdneho poriadku.

Navrhovaná zmena

Navrhujeme **"motivovať" súdy urýchliť rozhodnutie vo veci** napríklad aj zmenou zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, ktorou by sa prijali nasledovné opatrenia. V prípade, ak od zaplatenia súdneho poplatku za návrh na začatie konania do 1. termínu pojednávania uplynú napríklad viac ako 3 mesiace, účastníkom konania sa vráti 50 % zo všetkých zaplatených poplatkov. A taktiež v prípade, ak od zaplatenia súdneho poplatku za návrh na začatie konania do rozhodnutia súdu vo veci uplynie napríklad viac ako 9 mesiacov, účastníkom konania sa vráti zvyšných 50 % zo všetkých zaplatených poplatkov.

Cieľom tohto návrhu je **poskytnúť súdnym poplatkom zaťaženému účastníkovi konania čiastočnú, avšak vopred jasne stanovenú úľavu v prípade, ak štát nezabezpečil rýchle a efektívne rozhodovanie vo veci**. Podotýkame, že ide len o čiastočnú paušalizovanú úľavu, resp. zníženie nákladov pre účastníkov, ktorá však umožní čiastočne reparovať ujmu spôsobenú spoplatnenému účastníkovi prieťahmi v konaní.

7. Uprednostnenie doručovania listín účastníkom súdnymi doručovateľmi v spojení so skrátením odberných lehôt

Súčasný stav a právna úprava

Doručovanie v civilnom procese predstavuje jednu z imanentných súčastí súdneho konania, ktorá tiež tvorí súčasť základu právnej úpravy pre vymožiteľnosť práva. Pozornosť zameriame na doručovanie právnickým osobám a fyzickým osobám, ktoré sú podnikateľmi, a osobitne na inštitút tzv. fikcie doručenia a spôsoby doručovania súdnych zásielok.

Podľa § 45 ods. 1 OSP súd doručuje písomnosť sám alebo poštou. Súd môže doručiť písomnosť aj prostredníctvom súdneho exekútora, orgánu obce alebo príslušného útvaru Policajného zboru a v prípadoch ustanovených osobitným predpisom aj prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR.

Ustanovenia § 142 a 143 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov (Spravovací a kancelársky poriadok pre okresné súdy, krajské súdy, Špeciálny súd a vojenské súdy) upravujú otázku doručovania písomností súdom prostredníctvom tzv. súdnych doručovateľov, čo by mali byť zamestnanci súdu poverený danou administratívnou činnosťou. Doručenie písomnosti súdu súdnym doručovateľom sa podľa § 142 ods. 1 cit. vyhlášky vykoná na pokyn predsedu súdu, riaditeľa správy súdu, predsedu senátu alebo súdneho úradníka. Súdny doručovateľ vykonáva všetky doručenia bez prieťahov a podľa pokynov osoby na doručenie písomnosti súdu súdnym doručovateľom.

Podľa § 47 ods. 1 OSP do vlastných rúk treba doručiť písomnosti, pri ktorých tak ustanovuje zákon, a iné písomnosti, ak to nariadi súd.

Podľa § 48 ods. 2 OSP ak nie je možné doručiť písomnosť právnickej osobe na adresu jej sídla uvedenú v obchodnom registri alebo v inom registri, v ktorom je zapísaná, a jej iná adresa nie je súdu známa, písomnosť sa považuje po troch dňoch od vrátenia nedoručenej zásielky súdu za doručenú, a to aj vtedy, ak ten, kto je oprávnený konať za právnickú osobu, sa o tom nedozvie.

Podľa § 48 ods. 3 OSP ak nie je možné doručiť písomnosť fyzickej osobe ktorá je podnikateľom na adresu jej miesta podnikania uvedenú v obchodnom registri alebo v inom registri, v ktorom je zapísaná, a jej iná adresa nie je súdu známa, písomnosť sa považuje po troch dňoch od vrátenia nedoručenej zásielky súdu za doručenú, a to aj vtedy, ak sa fyzická osoba ktorá je podnikateľom o tom nedozvie.

Ako vyplýva z vyššie uvedených ustanovení OSP, tzv. fikcia doručenia sa uplatňuje rovnako pri právnických osobách ako aj fyzických osobách – podnikateľoch tak, že zásielka sa považuje za doručenú tretím dňom od vrátenia nedoručenej zásielky súdu. Na tomto mieste však treba uviesť, že obdobie od kedy poštový doručovateľ uloží zásielku na pošte, aby si ju adresát mal možnosť vyzdvihnúť a do vtedy keď pošta vráti súdu túto zásielku ak si ju adresár nevyzdvihol, sa riadny mimozákonnou úpravou v podobe Poštových podmienok[12].

Podľa bodu 5.2.4 Poštových podmienok zásielku označenú poznámkou *„Uložiť ..... dní“*, uloží Slovenská pošta po neúspešnom pokuse o doručenie, resp. po opakovanom pokuse o doručenie (Úradné zásielky Plus) podľa požiadavky odosielateľa (maximálne 18 kalendárnych dní).

Z uvedeného vyplýva, že ak odosielateľ (napr. súd) neurčí inak, je doba uloženia nedoručenej zásielky 18 kalendárnych dní. Táto skutočnosť jednoznačne predlžuje a sťažuje celkový priebeh súdneho konania.

Navrhovaná zmena

Súdny doručovateľ je na rozdiel od poštového doručovateľa povinný zásielku aj reálne doručovať a najmä snažiť sa zásielku účastníkovi konania doručiť *„za každú cenu“*. Preto navrhujeme v OSP **precizovať a uprednostniť doručovanie písomností súdnym doručovateľom namiesto poštového doručovateľa** najmä v obchodných veciach, a/alebo v prípadoch, kedy je z predchádzajúcich úkonov súdu, alebo účastníkov zrejmá snaha vyhnúť sa rýchlemu doručovaniu písomností súdom.

Základom pre túto právnu úpravu je ustanovenie § 45 ods. 1 OSP, ktoré súdu umožňuje už teraz, aby doručoval písomnosť sám. V tejto súvislosti navrhujeme v obchodných veciach, alebo veciach, kde má jedna strana záujem predlžovať procesnými obštrukciami trvanie konania, **doplniť povinnosť použiť súdneho doručovateľa pre inými druhmi doručovania** uvedenými v § 45 ods. 1 OSP. Pre uvedenú činnosť je samozrejme potrebné vytvoriť materiálne a personálne podmienky. Nakoľko *„[...] v širšom slova zmysle možno povedať, že inštitút doručovania je bezprostredne spätý s ústavnými právami človeka, konkrétne s právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1*

[12] Aktuálne znenie Poštových podmienok k 1.1.2011 je dostupné na: http://www.posta.sk/subory/758/postove-podmienky-vseobecna-cast-vnutrostatny-styk.pdf [18.3.2011]

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 48 ods. 2 Ústavy SR [...]“[13], z čoho vyplýva potreba dobrej znalosti platného práva, odporúčame aj s ohľadom na súčasnú infláciu právnického vzdelania a dostatok voľných pracovných kapacít s dosiahnutým čiastočným alebo úplným právnickým vzdelaním hľadajúcich na trhu práce pracovné uplatnenie, ako podmienku výkonu činnosti súdneho doručovateľa, dosiahnutie minimálne prvého stupňa (dosiahnutý akademický titul „Bc.“) vysokoškolského vzdelania právnického smeru. Uvedenou činnosťou by pritom mohli súdni doručovatelia získavať prax potrebnú pre svoj prípadný ďalší odborný rast na súdoch po dosiahnutí vyšších stupňov právnického vzdelania (s akademickým titulom „Mgr.“, „JUDr.“, PhD.“, apod.).

Zároveň navrhujeme, aby bol v OSP výslovne uvedený odkaz na poštové podmienky a zároveň **explicitne uvedená povinnosť súdu požiadať o kratšiu dobu uloženia zásielky** (namiesto štandardnej 18 dňovej lehoty), napríklad **v obchodných veciach v trvaní 3 kalendárnych dní**.

8. Sudcovské právo a dotváranie (výklad) práva konštantnou judikatúrou – zamedzenie vznikaniu nepreskúmateľných a nepresvedčivých rozhodnutí

Súčasný stav a právna úprava

V kontinentálnom systéme práva má na rozdiel od angloamerického systému práva súdne rozhodovanie menší a hlavne iný vplyv na tvorbu, alebo dotváranie práva. Osvietenecká teória deľby štátnej moci tu viedla k striktnému štrukturálnemu oddeleniu zákonodarnej moci od moci súdnej. Dôsledkom toho potom vznikol teoretický názor, že súd môže rozhodovať výlučne vo vzťahu k účastníkom konania, a nikdy nemôže vydávať rozhodnutia záväzné všeobecne. Napriek tomu však súčasná literatúra väčšinou pripúšťa, že súdne rozhodovanie, a to najmä tzv. konštantná judikatúra vyšších súdov, ktorá býva oficiálne alebo neoficiálne publikovaná, pôsobí akoby bola prameňom práva[14].

V súčasnosti sa však v súdnej praxi aj na vyšších stupňoch súdov vyskytujú *„prekvapivé*

[13] Treščáková, D. Delivering in Slovak Republic with reference to the respective case law, [16.03.2011] dostupné na: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/dorucovani/Trescakova_Diana__1711_.pdf.

[14] KNAPP, V.: Teorie práva, 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 133

rozhodnutia“, ktoré vo všeobecnosti spôsobujú oslabovanie dôvery MSP v súdny systém, a v jednotlivom zhoršenie vymožiteľnosti ich konkrétnych práv uplatnených v občianskom súdnom konaní.

Preventívne by pred vydávaním takýchto "prekvapivých rozhodnutí" malo pôsobiť vytváranie tzv. konštantnej judikatúry Najvyššieho súdu SR. Podľa zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch (§ 22) Najvyšší súd SR by mal za účelom zabezpečenia jednotného výkladu a jednotného používania zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov zverejňovať súdne rozhodnutia zásadného významu a prijímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Nejednotnosť právnych názorov súdov, vrátane jednotlivých senátov Najvyššieho súdu SR, vedie k právnej neistote a nízkej predvídateľnosti rozhodnutí súdov v obdobných právnych prípadoch. Základom jednotnej aplikácie práva sú predovšetkým zjednocujúce stanoviská Najvyššieho súdu SR. Počet stanovísk Najvyššieho súdu SR je však medziročne extrémne nízky. Od roku 2004 do roku 2007 vydal Najvyšší súd SR v civilných a trestných veciach celkovo len 11 stanovísk.[15]

Uvedený stav nevytvárania zjednocujúcej judikatúry a zjednocujúcich stanovísk na rozdiel od predchádzajúcej činnosti súdov prvej ČSR, ale aj federálneho Najvyššieho súdu ČSSR, ako aj národných Najvyšších súdov oboch republík, vytvára stav silnej právnej neistoty. Na porovnanie uvádzame, že v oblasti daňových predpisov existuje aj v súčasnosti pomerne silná (i keď s ťažko hodnotiteľnou kvalitou) usmerňovacia činnosť Ministerstva financií SR, čo v prípade ostatných právnych predpisov práve vo forme judikátov a stanovísk Najvyššieho súdu SR úplne alebo z prevažujúcej časti absentuje.

Navrhovaná zmena

Za týmto účelom navrhujeme v §§ 22 - 23 zákona o súdoch **doplniť oprávnenie okresných a krajských súdov požadovať od Najvyššieho súdu SR vydanie zjednocujúceho usmernenia, alebo stanoviska k prejednávanej veci**. **V prípade dotknutých účastníkov sporu by toto právo spočívalo v možnosti podania podnetu príslušnému súdu prejednávajúcemu konkrétnu vec na prerušenie**

[15] Dostupné na: http://nssr.blox.sk/blox/cms/portal/sk/stanoviska [18.3.2011]

konania za účelom zjednotenia výkladu aplikovaného práva prijatím zjednocujúceho stanoviska Najvyšším súdom SR. Podobne funguje v súčasnosti prerušenie konania z dôvodu návrhu súdu na posúdenia otázky nesúladu aplikovaného predpisu s predpisom vyššej právnej sily Ústavným súdom SR (§ 109 ods. 1 písm. b) OSP), alebo z dôvodu posúdenia výkladu práva Európskej únie ako predbežnej otázky Súdnym dvorom Európskych spoločenstiev (§ 109 ods. 1 písm. c) OSP).

9. Zavedenie inštitútu asistenta sudcu na okresných a krajských súdoch

Súčasný stav a právna úprava

V súčasnosti platná právna úprava (§ 19 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení neskorších predpisov) dáva len možnosť prideliť (len) sudcovi Najvyššieho súdu SR asistenta bez stanovenia podmienok takéhoto ustanovenia a postavenia asistenta. Táto úprava z hľadiska postavenia sudcov Najvyššieho súdu SR a významu jeho rozhodnutí je nedostačujúca. Na potrebu zavedenia inštitútu asistenta sudcu poukázal už aj Valko[16].

Navrhovaná zmena

Navrhujeme zmenu zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení neskorších predpisov tak, že **povinne zavedie inštitút asistenta sudcu** obdobne ako to dnes zákon umožňuje sudcom Najvyššieho súdu SR, **na nižších súdoch (okresných a krajských)**. Úlohou asistenta sudcu bude najmä príprava podkladov, prameňov práva, judikatúry súdov, právnej literatúry a pod. potrebných pre rozhodnutie sudcu. Asistenta sudcu bude menovať a odvolávať predseda súdu na návrh sudcu, o ktorého asistenta ide. Asistent sudcu musí mať vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa na vysokej škole v SR a musí byť bezúhonný.

10. Detailný elektronický rozpis súdnych pojednávaní

Súčasný stav a právna úprava

[16] VALKO, E.: Reforma súdnictva v Slovenskej republike, Bratislava: Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, 2006, s. 12

Elektronizácia súdnictva patrí k cieľom Vlády SR. Je snahou Vlády SR[17], aby mal každý súd svoju internetovú stránku so základnými informáciami (adresa, kontaktné telefónne čísla, zoznam sudcov, úradné hodiny, rozvrh práce sudcov a pod.) v jednoducho dostupnej a zrozumiteľnej podobe, ako aj so štatistikou jeho rozhodovacej činnosti.

Navrhovaná zmena

V rámci projektu elektronizácie súdnictva navrhujeme vytvoriť **on-line prepojený rozpis pojednávaní všetkých súdov v sústave súdov SR**, ktorý by popri základných údajoch o účastníkoch konania, spisovej značke, mene a priezvisku zákonného sudcu, predmete konania, dátume, čase a miestnosti pojednávania, povinne obsahoval aj meno alebo názov právneho zástupcu každého z účastníkov konania. Zabezpečením prístupu sudcu k takejto databáze, by **mal sudca pri výbere dátumu pojednávania z on-line rozpisu pojednávaní preukázateľne zistené či u účastníkov konania a/alebo ich právnych zástupcov nemôže dôjsť ku kolízii termínov**, a teda v konečnom zmysle k mareniu účelu súdneho konania.

[17] Programové vyhlásenie Vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014, s. 41, dostupné na: http://www.vlada.gov.sk/data/files/6257.pdf [22.3.2011]

II. Konkurzné, reštrukturalizačné a exekučné konanie

A.1 Súčasný stav a právna úprava konkurzného a reštrukturalizačného konania

Na rozdiel od exekučného konania, kde dochádza k individuálnemu vymoženiu peňažného alebo nepeňažného plnenia niektorým zo spôsobov, ktoré upravuje zákon, v prípade vyhlásenia konkurzu sú peňažné pohľadávky veriteľov uspokojované kolektívne. Ak výťažok nestačí na uspokojenie všetkých pohľadávok v celom rozsahu, uspokoja sa pomerne. V prípade vyhlásenia konkurzu sa zastavujú všetky začaté exekučné konania a nemožno ani začať exekučné konanie voči dlžníkovi, nakoľko účelom takejto úpravy je zabrániť individuálnemu uspokojeniu veriteľov.

Konkurznú agendu vybavujú v Slovenskej republike konkurzné súdy, ktorými je podľa platnej právnej úpravy osem okresných súdov v sídle krajských súdov, pričom z nasledovnej štatistiky vyplýva, že najväčší nápad konkurzných vecí mal v roku 2009 Okresný súd Bratislava I.

Prebiehajúce a vyhlásené konkurzy									
	OS BA I	**OS TT**	**OS TN**	**OS NR**	**OS ZA**	**OS BB**	**OS PO**	**OS KE I**	**SR**
Prebiehajúce konkurzy spolu	222	81	143	81	153	132	107	125	**1 044**
Vyhlásené konkurzy v roku 2010	19	53	39	39	66	37	48	43	**344**

Zdroj: Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti SR, 2010

Ako ďalej vyplýva z nižšie uvedeného štatistického prehľadu došlých vecí, rozdelených podľa osoby navrhovateľa, prevládajú nad všetkými ostatnými druhmi návrhov (vrátane veriteľských), tzv. dlžnícke návrhy. Podľa § 11 ods. 2 ZKR je pritom dlžník povinný podať "samonávrh" na vyhlásenie konkurzu do 30 dní, od kedy sa dozvedel alebo sa pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku. Túto povinnosť v mene dlžníka má rovnako štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu dlžníka, likvidátor dlžníka alebo jeho zákonný zástupca.

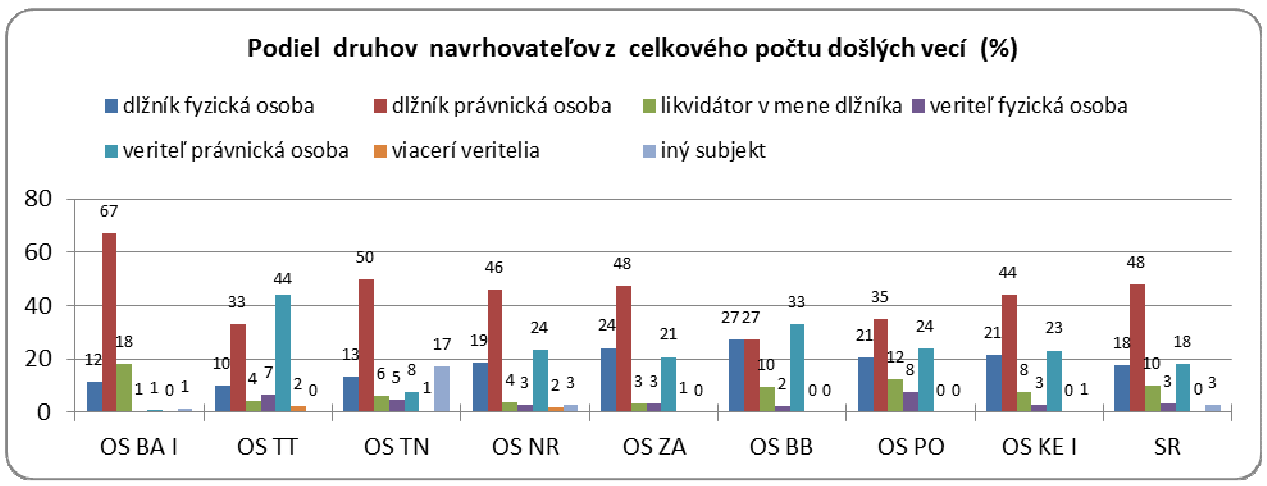

Zdroj: Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti SR, 2010

Uvedený nízky počet veriteľských návrhov je podľa nášho názoru zapríčinený ZKR, podľa ktorého (§ 11 ods. 3) je veriteľ oprávnený podať návrh na vyhlásenie konkurzu, ak je dlžník voči nemu viac ako 30 dní v omeškaní s plnením peňažného záväzku a zároveň možno odôvodnene predpokladať platobnú neschopnosť tohto dlžníka. Okrem dlžníka alebo veriteľa je návrh na vyhlásenie konkurzu oprávnený v zmysle § 11 ods. 1 ZKR podať na príslušný konkurzný súd aj likvidátor dlžníka, ak zistí, že dlžník je v predĺžení a jeho majetok nepostačuje na zaplatenie všetkých záväzkov, alebo iná osoba, ak to ustanovuje tento zákon.

Platobnú neschopnosť dlžníka však v prípade veriteľského návrhu možno podľa uvedeného zákona predpokladať iba vtedy, ak je dlžník viac ako 30 dní v omeškaní s plnením aspoň dvoch vykonateľných alebo písomne uznaných peňažných pohľadávok aspoň dvoch veriteľov, napriek tomu, že bol veriteľmi týchto pohľadávok písomne vyzvaný na ich zaplatenie.

Z vedeného platného právneho stavu ďalej vyplýva, že veriteľ nie je nijakým spôsobom motivovaný podať na dlžníka návrh na vyhlásenie konkurzu, nakoľko podmienkou takéhoto návrhu je existencia dvoch vykonateľných exekučných titulov (ak odhliadneme od možnosti ich nahradenia uznávacím prehlásením dlžníka) voči dlžníkovi. Je potrebné sa teda zamyslieť nad tým, aký dôvod by mohol mať veriteľ na uprednostnenie konkurzného konania pred exekučným konaním, ak i na základe vyjadrenia súdom povereného exekútora o „*nevymožiteľnosti*“ vymáhanej pohľadávky a následnom zastavení neúspešného exekučného konania súdom *(rovnako ako pri rozhodnutí súdu o zamietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku, alebo o zastavení*

konkurzného konania pre nedostatok majetku, alebo o zrušení konkurzu z dôvodu, že majetok dlžníka nepostačuje na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty, alebo o zrušení konkurzu z dôvodu, že majetok úpadcu nepostačuje ani na úhradu pohľadávok proti podstate), bude mať MSP uvedenú pohľadávku uznanú ako daňový výdavok[18] podľa § 19 ods. 2 písm. h) zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších právnych predpisov.

V tejto súvislosti poukazujeme na dole uvedenú štatistiku dôvodov zastavenia konkurzného konania, z ktorej jednoznačne vyplýva, že absolútne väčšinovým dôvodom zastavenia konkurzného konania je nedostatok majetku dlžníka – tzv. úpadcu.

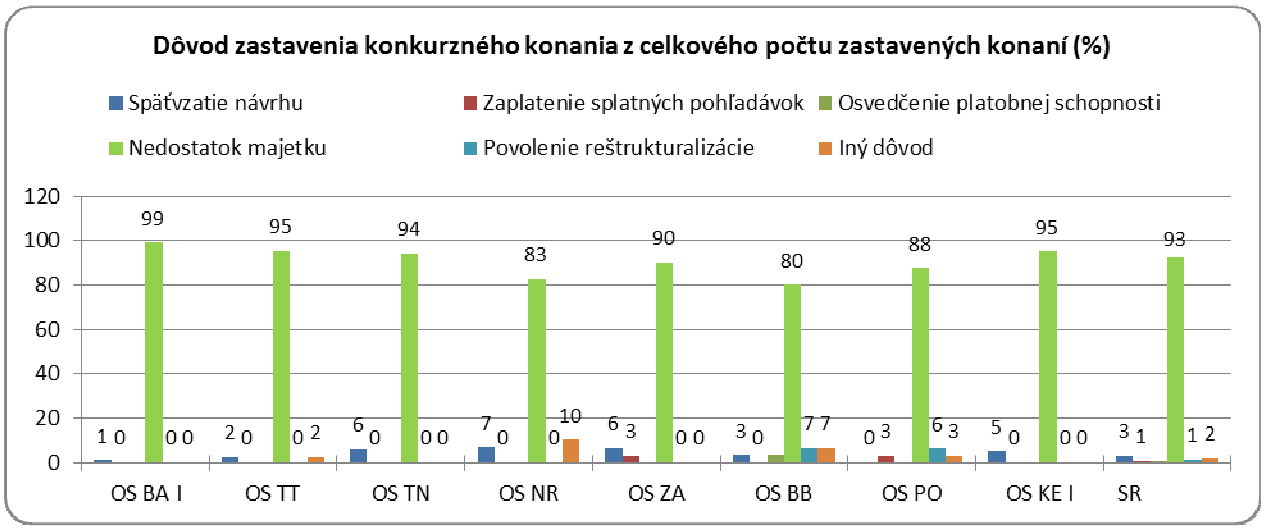

Zdroj: Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti SR, 2010

Podľa nášho názoru je konkurzné konanie v Slovenskej republike vnímané veľmi negatívne aj preto, že napriek zákonnej povinnosti dlžníka (§ 11 ods. 2 ZKR), resp. jeho štatutárneho zástupcu podať „samonávrh“ na vyhlásenie konkurzu do 30 dní od zistenia svojho úpadku, títo majú **tendenciu podať uvedený návrh až potom, kedy nemá dlžník podstatnú časť alebo žiadny majetok na (čiastočné) uspokojenie svojich veriteľov**.

[18] Podľa § 19 ods. 2 písm. h) bod 5. zákona č. 595/2003 Z.z. platí, že:

„Daňovými výdavkami sú aj výdavky (náklady) do výšky odpisu menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej neuhradenej časti vrátane úrokov z omeškania a poplatkov z omeškania a iných platieb, ktoré zvyšujú pohľadávku z dôvodu oneskorenej úhrady (ďalej len "príslušenstvo") [...], ak:

[...]

5. súd výkon rozhodnutia zastaví z dôvodu, že priebeh výkonu rozhodnutia ukazuje, že výťažok, ktorý sa ním dosiahne, nepostačí na krytie jeho trov alebo majetok dlžníka nepostačuje na krytie nákladov exekučného konania, a to aj pri ostatných pohľadávkach evidovaných daňovníkom voči tomu istému dlžníkovi“.

Pretrvávaniu uvedeného trendu omeškania dlžníkov s podaním návrhu na vyhlásenie konkurzu v praxi zatiaľ nepomohlo ani zavedenie ich osobnej zodpovednosti za vzniknutú škodu voči veriteľom (§ 11 ods. 4 ZKR), čo je spôsobené najmä sťaženým preukazovaním jednej z podmienok na vznik uvedeného nároku na náhrady škody veriteľom, a tou je stav, že v prípade, ak by dlžník podal na seba uvedený návrh včas, bola by pohľadávka veriteľa (aspoň sčasti) uspokojená v rámci konkurzného konania. Záverom pripomíname, že dlžník sa má vždy možnosť zbaviť svojej zodpovednosti za vzniknutú škodu v prípade, ak preukáže, že konal s odbornou starostlivosťou.

Ďalšími **nedostatkami konkurzného ale aj reštrukturalizačného konania je ich prehnane prísny formalizmus a administratívna náročnosť**. Uvedený formalizmus pritom odporuje aj legislatívnemu účelu zákonodarcu, ktorý podľa dôvodovej správy k tomuto zákonu mal byť pro - veriteľsky orientovaný. Príkladom uvádzame, že pre každú pohľadávku musí byť predložená samostatná prihláška. Prihláška sa podáva na predpísanom tlačive, ktoré musí byť datované a podpísané veriteľom. Ak prihláška predpísané údaje neobsahuje, nie je podaná na predpísanom tlačive alebo nie je datovaná alebo podpísaná, na prihlášku sa v konkurze neprihliada. Iným príkladom tohto formalizmu je § 29 ods. 2 ZKR, podľa ktorého ak veriteľ prihlasuje zabezpečenú pohľadávku, v prihláške uvedie aj druh, poradie a právny dôvod vzniku zabezpečovacieho práva spolu s určením majetku, ktorým je zabezpečená, a sumu, do ktorej je zabezpečená. Ak prihláška zabezpečenej pohľadávky tieto údaje neobsahuje, neprihlásené zabezpečovacie právo uplynutím lehoty na prihlasovanie pohľadávok zanikne.

Pokiaľ ide o reštrukturalizačné konanie, sú fenoménom približne posledných troch rokov. Účelom reštrukturalizácie je riešenie úpadku alebo hroziaceho úpadku podnikateľa tak, že sa predíde hroziacemu a likvidačnému konkurzu. Reštrukturalizácia by mala fungovať ako ozdravný proces, ktorý umožní podniku pokračovať v podnikaní, zachová aspoň čiastočnú zamestnanosť a bude mať pozitívny vplyv aj na splatenie existujúcich záväzkov. V niektorých krajinách EÚ sa **výťažnosť reštrukturalizácie z pohľadu veriteľov pohybuje až na úrovni 40%, čo sa nedá porovnať so Slovenskou republikou**, kde sa pohybujeme približne na úrovni výťažnosti konkurzov, teda zhruba 10%.[19]

[19] JURÍK, T. Reštrukturalizácia ako módny trend, komunikácia ako nutnosť. Dostupné na: http://finweb.hnonline.sk/c1-42992760-restrukturalizacia-ako-modny-trend-komunikacia-ako-nutnost [18.3.2011]

Nasledujúca tabuľka poskytuje informácie o počte prebiehajúcich, povolených a skončených reštrukturalizačných konaní na všetkých ôsmych okresných súdoch v Slovenskej republike. Z uvedeného prehľadu vyplýva, že najviac napadnutých vecí mal v roku 2009 Okresný súd Bratislava I a tesne za ním Okresný súd Prešov.

Prebiehajúce, povolené a skončené reštrukturalizácie									
	OS BA I	**OS TT**	**OS TN**	**OS NR**	**OS ZA**	**OS BB**	**OS PO**	**OS KE I**	**SR**
Prebiehajúce reštrukturalizácie (spolu)	31	3	21	4	5	15	27	4	**110**
Povolené reštrukturalizácie	18	3	14	7	5	18	21	1	**87**
Skončené reštrukturalizácie	3	3	16	5	5	12	5	0	**49**

Zdroj: Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti SR, 2010

Podobne ako v prípade konkurzov má povolenie reštrukturalizácie za účinok poskytnutie ochrany dlžníkovi pred veriteľmi, najmä nepripustenie alebo prerušenie exekúcii, či nepripustenie výkonu zabezpečovacích práv. Nakoľko pre začatie reštrukturalizačného konania musia byť podobne ako v konkurze splnené určité ekonomické a právne predpoklady, závisí **úspešnosť reštrukturalizácie predovšetkým od toho, či toto konanie začne včas**[20].

Za účelom zistenia, či sú splnené uvedené predpoklady, môže podľa § 108 ods. 1 ZKR dlžník poveriť správcu vypracovaním reštrukturalizačného posudku, ktorého obsahom je zistenie finančnej a obchodnej situácie dlžníka. V prípade súčinnosti dlžníka s veriteľmi môžu uvedené poverenie správcu vykonať aj veritelia sami.

Tým, že dlžník poverí správcu, sa nezbavuje povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu podľa § 11 ods. 2 ZKR, ak je v úpadku. Poverenie na vypracovanie posudku správcom je iba dôvodom na to, aby dlžník mohol požiadať o prerušenie konkurzného konania na 30 dní. Táto lehota umožňuje

[20] ĎURICA, M.: Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii, 2. prepracované vydanie, Bratislava: EUROKODEX, november 2010, s. 666

dlžníkovi podať návrh na povolenie reštrukturalizácie podľa §§ 111 a nasl. ZKR, ak uvedený posudok správcu reštrukturalizáciu odporučí. Začatie reštrukturalizačného konania teda spôsobuje prerušenie začatého konkurzného konania a následné povolenie reštrukturalizácie súdom podľa § 116 zakladá povinnosť súdu zastaviť konkurzné konanie (§ 16 ZKR)[21].

B.1 Navrhované zmeny

V súvislosti s oživením záujmu MSP ako veriteľov účinne vymáhať svoje peňažné pohľadávky voči svojim dlžníkom cestou konkurzného konania navrhujeme **zmenu podmienok podania tzv. veriteľského návrhu na vyhlásenie konkurzu tak, že** nie dve judikované (vykonateľné) pohľadávky viac ako 30 dní po lehote splatnosti, ale **akékoľvek dve pohľadávky (bez ohľadu na skutočnosť, či boli predtým predmetom súdneho konania), budú dostačujúcou podmienkou pre odôvodnenie predpokladu platobnej neschopnosti dlžníka**. Riziko podávania tzv. šikanóznych návrhov by podľa nášho názoru malo byť dostatočne limitované zodpovednosťou veriteľa za nesprávnosť údajov uvedených v takomto návrhu, napríklad použitím analógie § 30 ZKR. Podľa ods. 1 tohto ustanovenia ods. 1 je veriteľ povinný zaplatiť v prospech dotknutej podstaty pokutu vo výške určenej súdom, ibaže preukáže, že postupoval s odbornou starostlivosťou. Právo na náhradu škody tým nie je dotknuté. Podľa ods. 2 výšku pokuty určí súd vo výške 0,1 až 0,2% za každý deň omeškania od prihlásenia pohľadávky až do právoplatného skončenia konania o určení popretej pohľadávky z tej sumy popretej pohľadávky, ktorá prevyšuje sumu určenú súdom v konaní o určení popretej pohľadávky. Rovnako preventívne proti zneužívaniu práva veriteľmi by mohlo pôsobiť začatie dôsledného (aj ex offo) uplatňovania trestnoprávnej zodpovednosti voči dotknutým osobám.

Druhý návrh na zlepšenie vymožiteľnosti peňažných pohľadávok veriteľov voči ich dlžníkom spočíva v **dôslednejšom presadzovaní už niekoľkoročnej existujúcej trestnoprávnej zodpovednosti osôb, ktoré maria konkurzné konanie** (§ 242 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov). Podľa skutkovej podstaty marenia konkurzného alebo vyrovnacieho konania je trestné, ak si osoba nesplní povinnosť uloženú jej v ZKR. Uvedenou

[21] *Ibidem*, s. 667

trestnoprávne zodpovednou osobou sú teda v zmysle § 11 ods. 2 ZKR dlžníci, alebo ich **štatutárni zástupcovia alebo likvidátori, ktorí nepodali tzv. samonávrh na vyhlásenie konkurzu včas, t.j. do 30 dní**, od kedy sa dozvedeli alebo pri zachovaní odbornej starostlivosti mohli dozvedieť o svojom úpadku.

Prílišný formalizmus prihlášok pohľadávok veriteľov do konkurzu a reštrukturalizácie navrhujeme odstrániť tým, že **čo sa týka nedodržania formálnych náležitostí pri vypĺňaní prihlášok, sankcia neprihliadania by mala byť vypustená**.

Ďalším nástrojom na odstránenie zbytočného formalizmu v konkurznom a reštrukturalizačnom konaní by mal byť v prípade rozdielnych údajov uvedených v prihláške doručenej súdu a prihláške doručenej správcovi **rozhodujúci stav uvedený v prihláške, ktorú veriteľ doručil na súd**. Podľa nášho názoru je nezmyselné, aby veriteľ, ktorý podá prihlášku a pripojí k nej dôkaz o existencii jeho práva (napr. zmluvu), stratil možnosť byť v konkurze (alebo reštrukturalizácii) uspokojený len preto, že na tlačive nevyplnil príslušnú kolónku. V prípade že má správca o jeho práve pochybnosti, môže jeho pohľadávku poprieť. Existujúce formuláre by mali slúžiť skôr ako vzor. Rovnako navrhujeme, aby prípadné rozdiely v údajoch uvedených v súhrnnom prehľade a v samotných prihláškach neboli sankcionované neprihliadnutím na takto prihlásené pohľadávky, ale **údaje uvedené v súhrnnom prehľade by mali slúžiť výlučne ako informatívna pomôcka** pre určenie celkovej výšky prihlásených pohľadávok.

Takisto považujeme za **prehnaný formalizmus, ak veriteľ, ktorý má svoju pohľadávku zabezpečenú niektorým zo zabezpečovacích práv, v prihláške zabudne uviesť niektorý z týchto údajov, stratí postavenie zabezpečeného veriteľa** a dostáva sa do pozície nezabezpečeného veriteľa. V praxi toto ustanovenie zvádza správcov k neuznaniu postavenia zabezpečených veriteľov, ak títo v prihláške v časti vymedzenia predmetu zabezpečovacia práva uviedli napríklad „*hnuteľné veci uvedené v zmluve o zriadení záložného práva*" a zmluvu priložili k prihláške, pričom tieto veci, ktoré pohľadávku zabezpečovali, neuviedli (nerozpísali) priamo v prihláške. V prípade, že by mal správca o existencii zabezpečovacia práva pochybnosti, dáva mu predsa ZKR možnosť ho poprieť - preto, pokiaľ si veriteľ zabezpečovacie právo prihláškou uplatní a správca nemá o jeho existencii pochybnosti (napr. má k dispozícii zmluvu o jeho zriadení), nemal by len v dôsledku napríklad nepozornosti veriteľa pri vyplňovaní prihlášky, znevýhodniť jeho postavenie a postaviť ho

na úroveň nezabezpečených veriteľov.

A.2 Súčasný stav a právna úprava exekučného konania

Exekučné konanie a činnosť súdnych exekútorov je v súčasnosti v právnom poriadku Slovenskej republiky upravené v Exekučnom poriadku, zákone č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „*EP*“), ďalej vo vyhláške Ministerstva spravodlivosti SR č. 288/1995 Z.z. o odmenách a náhradách súdnych exekútorov v znení neskorších predpisov a vo výnose č. 1/1998, ktorým sa vydáva Kancelársky poriadok pre súdnych exekútorov[22]. Exekučný poriadok sa systematicky zaraďuje do občianskeho procesného práva[23].

Podstatou exekučného konania je činnosť súdnych exekútorov pri nútenom vykonávaní povinností uložených dlžníkom individuálnym právnym aktom, najčastejšie právoplatným a vykonateľným súdnym rozhodnutím v konkrétnej veci (ďalej len „*exekučný titul*“). Ostatné exekučné tituly sú vymenované v § 41 EP, pričom okrem tuzemských súdnych, rozhodcovských alebo iných rozhodnutí menovaný zákon rozoznáva ako exekučný titul aj napríklad rozhodnutia osvedčené ako európsky exekučný titul, či notárske zápisnice obsahujúce zákonom stanovené podstatné náležitosti.

Exekúciu vykonáva súdny exekútor na základe splnomocnenia štátu, ktoré je dané v konkrétnej veci poverením exekučného súdu na vykonanie exekúcie. V Slovenskej republike v súčasnosti vykonáva činnosť súdneho exekútora celkovo 298 osôb[24], ktoré zamestnávajú na svojich exekútorských úradoch približne 1.500 osôb[25].

Ako uvádza Mazák[26]: „*Najčastejšie porušovaným princípom spravodlivého procesu v súdnej exekúcii sú zbytočné prieťahy. Tieto prieťahy vznikajú v procese núteného výkonu súdnych a iných rozhodnutí z rôznych dôvodov a sú porušením čl. 48 ods. 2 ústavy. V spojitosti so sťažnosťou na Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 127 ústavy treba uviesť, že posudzovanie zbytočných*

[22] Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=l33&htm=l5/l51.htm [22.03.2011]
[23] MAZÁK, J: Exekučný poriadok, komentár, Bratislava: IURA EDITION, 1996, s. 16.
[24] Zoznam exekútorov 298 - http://www.exekutor.sk/zoznamy.htm [22.03.2011]
[25] Pripomienky Slovenskej exekútorskej komory. Dostupné na: https://lt.justice.gov.sk/Document/DocumentDetailsReviewEvaluationDetail.aspx?instEID=1&matEID=3577&drCommentDocEID=160602&langEID=1&tStamp=20110228155843623 [22.03.2011]
[26] MAZÁK, J: Exekučný poriadok, komentár, Bratislava: IURA EDITION, 1996, s. 17.

prieťahov vychádza predovšetkým z toho, že ide už (o) také uplatňovanie základného práva na súdnu ochranu, ***kde je naisto postavený vymáhaný nárok a povinná osoba a v skutočnosti ide len o to, akým spôsobom sa vymáhaný nárok na plnenie vymôže****. Aj* ***v súdnej exekúcii sa vec sama môže skutkovo a právne komplikovať****, najmä v exekučných sporoch o prípustnosť exekúcie alebo z ďalších dôvodov, ktoré súvisia sa ochranou alebo obranou povinného (dlžníka), prípadne tretích osôb v exekučnom konaní,* ***ale takéto skutkové a právne zložitosti nie sú pravidlom****".*

Keďže z povahy odmeny súdneho exekútora, ktorá je viazaná najmä na úspešné vymoženie vymáhanej pohľadávky, vyplýva, že súdny exekútor má okrem iného sám záujem vykonať exekúciou čo najefektívnejším spôsobom, je zrejmé, že prieťahy v konaní v rámci exekúcie budú v praxi najčastejšie spôsobené buď samotnými účastníkmi tohto konania (najmä procesnou obranou a ochranou povinného) alebo (neprimerane dlhou) činnosťou exekučného súdu.

Exekučným súdom pritom rozumieme súd, ktorý je príslušný na udelenie poverenia súdnemu exekútorovi na vykonanie exekúcie a na vykonávanie ďalších úkonov, ktoré v zmysle Exekučného poriadku v priebehu exekučného konania patria súdu[27]. Úlohou exekučného súdu je v počiatočnej fáze exekučného konania udeliť súdnemu exekútorovi tzv. poverenie na vykonanie exekúcie, t.j. ide o osvedčený doklad pre súdneho exekútora, že je oprávnený konať v konkrétnej veci. Na vydanie tohto poverenia stanovuje § 44 ods. 2 EP 15-dňovú lehotu exekučnému súdu, ktorá nie vždy býva zo strany súdu dodržaná. Exekučný súd pritom v počiatočnej fáze konania skúma iba formálne podmienky začatie exekúcie, ako napríklad vznik prekážky prebiehajúceho konania (litispendencie) a prekážky veci rozhodnutej (res iudicata).

Vecne a časovo oveľa náročnejšie býva však rozhodovanie exekučného súdu o námietkach a príklepoch a rozvrhoch, ako je napríklad rozhodovanie o:

- námietkach proti exekúcii (§ 50 EP);
- námietkach proti predbežným trovám exekúcie (§ 201 ods. 1 EP);
- námietkach proti ďalším trovám exekúcie (§ 202 ods. 2 EP);
- námietkach proti určenej cene hnuteľných vecí (§ 122 EP);
- námietkach proti znaleckému posudku na cenu nehnuteľností (§ 139 ods. 5 EP);

[27] MAZÁK, J. a kol.: Základy občianskeho procesného práva, 4. podstatne prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 586.

- námietkach proti udeleniu príklepu na dražbe nehnuteľnosti (§ 147 EP);
- námietkach proti rozvrhu výťažku z dražby nehnuteľnosti (§ 161 ods. 1 EP).

Záverom tejto časti uvádzame, že podľa § 218a EP sú fyzické a právnické osoby oprávnené obracať sa na Ministerstvo spravodlivosti SR a na Slovenskú komoru exekútorov so sťažnosťami na činnosť komory a exekútorov. Sťažnosti na činnosť exekútorov vybavuje komora. Komora je povinná vybaviť sťažnosť bezodkladne, najneskôr do dvoch mesiacov odo dňa doručenia. Túto lehotu možno predĺžiť, ak v jej priebehu nemožno zabezpečiť podklady na riadne vybavenie sťažnosti[28].

Zo štatistiky sťažností za rok 2008 (stav ku dňu 7.7.2008) vyplýva, že v roku 2008 prijala Slovenská komora exekútorov celkom 458 sťažností, pričom iba 5 (cca 1%) bolo vyhodnotených ako opodstatnených[29]. Sťažovateľ môže následne požiadať Ministerstvo spravodlivosti SR o prešetrenie vybavenia jeho sťažnosti komorou.

B.2 Navrhované zmeny

Podľa § 50 ods. 2 EP o námietkach proti exekúcii rozhodne exekučný súd do šesťdesiatich dní od ich doručenia. V praxi však býva táto lehota často porušená, čo môže na strane oprávnenej osoby – veriteľa vymáhaného práva (pohľadávky) spôsobiť tzv. druhotnú platobnú neschopnosť, resp. aj tzv. úpadok, kedy mu v zmysle ZKR vzniká podať tzv. samonávrh na vyhlásenie konkurzu. Preto navrhujeme za účelom odstránenia uvedených prieťahov v konaní **podporiť činnosť sudcov exekučných súdov zavedením inštitútu súdnych asistentov**, obdobne ako je tomu v súčasnosti v prípade asistentov sudcov Najvyššieho súdu SR. Rovnako navrhujeme, aby bola uvedená **lehota na rozhodnutie o námietkach proti exekúcii, alebo o inom druhu námietok (druhy námietok pozri vyššie) skrátená na tridsať dní**, a iba zo závažných dôvodov (aplikácia cudzieho alebo európskeho práva, apod.) by platila súčasná 60 dňová lehota.

Podľa § 147 EP sú účastníci exekučného konania oprávnení vzniesť u exekútora námietky proti udeleniu príklepu. O námietkach rozhoduje súd (§ 45 EP). Proti rozhodnutiu súdu o námietkach nie

[28] Na vybavenie sťažnosti sa subsidiárne použijú ustanovenia zákona č. 9/2010 Z.z. o sťažnostiach.
[29] Štatistika sťažností za rok 2008, dostupné na: http://www.ske.sk/Bulletin/ [22.03.2011].

je prípustné odvolanie. Podľa § 148 ods. 1 EP aj udelenie príklepu podlieha schváleniu súdom (§ 45 EP). Súd rozhodne o schválení príklepu do 60 dní od doručenia žiadosti exekútora na schválenie príklepu. Vzhľadom na to, že exekučný súd má lehotu na schválenie príklepu šesťdesiat dní bez ohľadu na to, či boli proti udeleniu príklepu vznesené námietky, alebo nie, navrhujeme, aby bola uvedená **lehota na schválenie udeleného príklepu bez vznesených námietok skrátená na 15 dní**.

V súvislosti s prešetrovaním sťažností na činnosť súdnych exekútorov navrhujeme za účelom zefektívnenia MSP pri vymáhaní ich práv v exekučnom konaní zaviesť v rámci plánovanej elektronizácie justície **zaviesť tzv. elektronický exekučný spis**, ktorý bude prístupný jednak účastníkom konania a jednak Ministerstvu spravodlivosti SR. V prípade, ak elektronický systém zistí, že v exekučnom konaní vznikajú v rozpore s Exekučným poriadkom prieťahy na strane súdneho exekútora, bez ďalšieho zašle výzvu súdnemu exekútorovi na ich odstránenie, resp. **pri včasnom neodstránení prieťahov v konaní udelí súdnemu exekútorovi peňažnú pokutu za tzv. disciplinárne previnenie** (§ 221 EP).

III. Rozhodcovské konanie (arbitráž) a civilná mediácia

1. Súčasný stav rozhodcovského konania

V zmysle ZRK sa MSP môžu dohodnúť na základe rozhodcovskej zmluvy / doložky na odňatí právomoci štátnych súdov a zverení rozhodnutia ich existujúceho alebo budúceho tuzemského alebo medzinárodného obchodno-právneho sporu rozhodcom.

V zmysle § 6 a § 12 ZRK môžu byť rozhodcovským orgánom buď rozhodca alebo stály rozhodcovský súd. V súčasnosti je v zozname stálych rozhodcovských súdov vedenom na Ministerstve

spravodlivosti SR zapísaných spolu 90 týchto rozhodcovských orgánov[30].

Na rozdiel od ďalej uvedenej mediácie, ktorej výsledkom je uzavretie alebo neuzavretie dohody (zmieru) účastníkmi sporu, rozhodcovský, rovnako ako všeobecný (štátny) súd musí spor vždy prejednať alebo rozhodnúť[31].

Vo všeobecnosti patria medzi výhody rozhodovania sporov v **rozhodcovskom konaní ako alternatívnej možnosti k súdnemu konaniu**:

a) flexibilita konania z hľadiska účastníkov aj rozhodcovského orgánu;
b) nižšie trovy konania;
c) neformálny prístup a postupy bez zložitých procedúr;
d) vytvorenie rozhodcov a rozhodcovských súdov na báze špecializácie, ktoré bude viesť k rýchlemu a efektívnemu rozhodnutiu;
e) minimálne zásahy všeobecných súdov do priebehu rozhodcovského konania, ktoré sú obmedzené len na dodržiavanie zákonnosti v tomto konaní[32].

I keď sa základe vyššie uvedeného demonštratívneho výpočtu výhod rozhodcovského konania, ako aj pomerne vysokého počtu zriadených stálych rozhodcovských súdov, môže sa na prvý pohľad zdať, že ide o ideálny spôsob na zlepšenie vymožiteľnosti práva v podnikateľskom prostredí v Slovenskej republike, prax však naznačuje, že tomu tak nemusí byť v podmienkach SR vždy tak.

Hlavným dôvodom je právo každého účastníka rozhodcovského konania, ktorého ho nemôže vzhľadom na Ústavou SR garantované právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 zbaviť žiadna rozhodcovská zmluva/doložka, je nemožnosť vylúčiť právo účastníkom sporu domáhať sa v zmysle § 40 ZRK kontroly už vydaných rozhodcovských rozhodnutí prostredníctvom štátnych súdov. Dôvody tohto preskúmania sú síce v uvedenom zákone pomerne striktne obmedzené na tzv. formálne dôvody, kedy mohla byť porušená zákonnosť tohto konania.

---

30 Zoznam stálych rozhodcovských súdov SR, [17.03.2011] dostupné na internete: http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=l36&uc=adr/rozs.

31 Podpora aplikačnej praxe rozhodcovských súdov v Slovenskej republike, [17.03.2011] dostupné na internete: http://www.justice.gov.sk/dwn/l7/okpbs/okpbs_paprsSR_broz.pdf.

32 MAZÁK, J. Základy občianskeho procesného práva. Bratislava: IURA EDITION, 2002, s. 591

V praxi sa však s ohľadom na všeobecnú negatívnu mienku verejnosti (najmä z dôvodu publicity poškodených spotrebiteľov v sporoch o ich záväzky voči nebankovým subjektom), stretávame s **problémom, že všeobecné súdy v prípade napadnutia rozhodcovského rozsudku žalobou na všeobecnom súde z dôvodu jeho tvrdenej nezákonnosti, pomerne často vyhovejú návrhom žalobcov na odloženie vykonateľnosti rozhodcovského rozsudku** v zmysle § 40 ods. 2 ZRK. To znamená, že ak aj MSP bol úspešný v spore vedenom pred rozhodcovským orgánom, a má teda právoplatný exekučný titul na nútené vymoženie svojho nároku priznaného mu v rozhodcovskom rozsudku, môže byť ním vedená exekúcia dočasne zmarená odložením vykonateľnosti tohto rozsudku na obdobie, kým všeobecný súd nerozhodne o žalobe smerujúcej k zrušeniu rozhodcovského rozsudku.

Rovnako i z opačnej strany, sme vzhľadom na dnešnú právnu úpravu svedkami rozmachu aj **zneužívania inštitútu rozhodcu a to nielen v poslednom období do popredia stavaných spotrebiteľských sporoch, ale aj v konaniach o obchodných veciach**. Ide predovšetkým o nasledovné problémy, resp. nedostatky úpravy rozhodcovského konania:

- v prvom rade sú to predpoklady výkonu funkcie rozhodcu, ktorý v podstate umožňujú, aby sa rozhodcom stala takmer každá plnoletá fyzická osoba;
- v druhom rade ide o zabránenie zakladaniu tzv. vlastných, resp. prepojených rozhodcovských súdov, teda prípady keď právnická osoba založí rozhodcovský súd, za účelom rozhodovanie vlastných sporov a/alebo sporov ovládajúcich, či ovládaných osôb, alebo inak prepojených osôb;
- v treťom rade ide o zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím rozhodcovského súdu, pričom náhrada škody by mala byť efektívne vymožiteľná.

Navrhovaná zmena

Snáď s výnimkou najznámejšieho stáleho rozhodcovského súdu v Slovenskej republike, Rozhodcovského súdu Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, môžu mať a často majú MSP obavy zo „zákonnosti“ rozhodovania takýchto súdov v ich prípadnom spore. Uvedené obavy často pramenia jednak z nízkej informovanosti o ich doterajšej väčšinou pomerne krátkej histórie, ale najmä z nedostatku informovanosti verejnosti o ich predchádzajúcej rozhodovacej činnosti.

Preto navrhujeme, aby rovnako ako v prípade rozhodnutí všeobecných súdov bola v zákone o rozhodcovskom konaní doplnená **povinnosť zverejňovať vydané rozhodcovské rozsudky na**

internete, aby sa tým zvýšila dôvera MSP v zákonnosť ich rozhodovania. V prípade porušenia tejto povinnosti by malo mať ako posledný nástroj na nápravu **Ministerstvo spravodlivosti SR právo zakázať ďalšiu činnosť takéhoto rozhodcovského orgánu**.

Alternatívne k navrhovanej kontrole verejnosti nad zákonnosťou rozhodovania rozhodcovských orgánov navrhujeme **obnovenie štátnej arbitráže (stálych rozhodcovských súdov) zriadených štátom, čo by mohlo z dôvodu „garancie štátu" mať pozitívny vplyv na zvýšenie dôvery MSP k tomuto alternatívnemu typu rozhodovania ich sporov**.

Funkcia rozhodcov pri rozhodcovskom konaní, pri vykonávaní ktorej sú vydávané rozhodcovské rozsudky, je svojím významom porovnateľná napríklad s funkciou správcov pri konkurzoch a reštrukturalizáciách, súdnych exekútorov a viacerých iných funkcií pri výkone ktorých dochádza k autoritatívnej interpretácii a aplikácii právnych noriem. Vzhľadom na túto skutočnosť navrhujeme, aby v rámci novelizácie ZRK boli **upravené požiadavky na bezúhonnosť a dôveryhodnosť rozhodcov** obdobne ako upravené požiadavky na bezúhonnosť a dôveryhodnosť fyzických osôb pri iných porovnateľných funkciách, napríklad správcov podľa ustanovení § 21 ods. 3 zákona č. 8/2005 Z. z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ďalej sa navrhujeme, aby **obligatórnou podmienkou pre výkon funkcie rozhodcu bola predchádzajúca prax v právnickom alebo ekonomickom povolaní v trvaní najmenej 5 rokov**.

Navrhujeme, aby **odstrániť konflikt záujmov**, t.j. aby stály rozhodcovský súd vrátane jeho rozhodcov nesmel uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia vo veciach, v ktorých by účastníkom rozhodcovského konania bola osoba ovládajúca zriaďovateľa, osoba ovládaná zriaďovateľom, osoba konajúca v zhode so zriaďovateľom, ale ani vo veciach, v ktorých by účastníkom rozhodcovského konania bol samotný zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu.

Navrhujeme zavedenie **povinnosti zriaďovateľa zložiť pri zriadení stáleho rozhodcovského súdu peňažnú čiastku vo výške napríklad 300.000,-Eur súvisiacu s činnosťou stáleho rozhodcovského súdu, a ktorá bude slúžiť na zabezpečenie finančných úhrad súvisiacich so zodpovednosťou zriaďovateľa za činnosť stáleho rozhodcovského súdu**. Alternatívou tejto finančnej zábezpeky by mohlo byť aj povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú činnosťou rozhodcovských

orgánov.

2. Súčasný stav civilnej mediácie

Predchádzajúci predseda Najvyššieho súdu SR Karabín vo svojom príspevku nazvanom „*Úloha súdnictva pri podporovaní mediácie*“ uviedol, že:

„[...] súd by mal byť nie prvým, ale až tým posledným stupňom v rade krokov, smerujúcich k tomu, aby sa právo naplnilo, a mal by byť voľbou len vtedy, keď už všetky ostatné opatrenia zlyhali. To znamená, že aj právny systém by mal poskytovať možnosť čo najširšieho výberu možností riešenia sporu, pochopiteľne bez toho, aby bol účastník k voľbe niektorej z nich donucovaný. Tieto iné možnosti by si mal účastník vyberať nie preto, že nedôveruje súdnictvu, ale naopak preto, že ak (všetky) iné prostriedky zlyhali, s dôverou sa ešte vždy môže obrátiť na nestranný a nezávislý súd, na ktorom môže dosiahnuť rýchle, zákonné a spravodlivé rozhodnutie svojej veci[...]“[33].

Danú problematiku upravuje v súčasnosti ZOM. Tento právny predpis možno aplikovať okrem iného aj na spory z obchodných záväzkových vzťahov. Tento zákon sa môže rovnako vzťahovať aj na cezhraničné spory, ktoré vznikajú z obdobných právnych vzťahov okrem tých práv a povinností.

Ministerstvo spravodlivosti SR vedie register mediátorov, register mediačných centier a register vzdelávacích inštitúcií. V súčasnosti je do registra mediátorov podľa zverejnených informácii zapísaných 421 mediátorov[34].

Podľa ustanovenia § 14 ods. 2 ZOM mediácia začína uložením dohody o začatí mediácie uzavretej medzi osobami zúčastnenými na mediácii a mediátorom na konkrétny spor v Notárskom centrálnom registri listín zriadenom podľa osobitného zákona. Pravosť podpisov osôb zúčastnených na mediácii alebo ich zástupcov musí byť úradne osvedčená. Uloženie dohody o začatí mediácie v registri listín má pre plynutie premlčacej lehoty a zánik práva rovnaké právne účinky ako uplatnenie práva na súde.

[33] KARABÍN, M. Úloha súdnictva pri podporovaní mediácie, [16.03.2011] dostupné na internete: http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=l351&htm=l5/l5711.htm.

[34] Zoznam mediátorov, [16.03.2011] dostupné na internete: http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=l356&uc=adr/clmedd.

Podľa § 14 ods. 5 ZOM sa mediácia končí:

a) dňom uzatvorenia dohody, ktorá je výsledkom mediácie,
b) dňom písomného vyhlásenia mediátora po konzultácii s osobami zúčastnenými na mediácii, že mediácia nebude pokračovať,
c) dňom doručenia písomného vyhlásenia osoby zúčastnenej na mediácii adresovaného mediátorovi, že mediácia je skončená, alebo
d) dňom doručenia písomného vyhlásenia jednej z osôb zúčastnených na mediácii adresovaného druhej osobe zúčastnenej na mediácii a mediátorovi, že mediácia je skončená.

Podľa § 15 ods. 2 ZOM môže oprávnená strana na základe dohody, ktorá vznikla ako výsledok mediácie, podať návrh na súdny výkon rozhodnutia alebo na vykonanie exekúcie, ak je spĺňa nasledovné podmienky:
bola spísaná vo forme notárskej zápisnice,
bola schválená ako zmier pred súdom, alebo rozhodcovským orgánom.

Záverom je k civilnej mediácii potrebné uviesť, že podľa § 8 ods. 2 ZOM nie je podmienkou registrácie mediátora Ministerstvom spravodlivosti SR získanie vysokoškolského vzdelania právnického smeru.

Navrhovaná zmena

Na základe našich vlastných skúseností z praxe možno skonštatovať, že **súčasná civilná mediácia je v okrajovým spôsobom riešenia vymožiteľnosti práva MSP v SR**. Dôvody tohto stavu vidíme jednak z nízkej publicite tohto alternatívneho spôsobu riešenia sporov v podnikateľskom prostredí, ďalej v nedostatku odbornej kvalifikácie mediátorov, ktorých podmienkou výkonu činnosti nie je právnické vzdelanie, čo považujeme najmä v prípade obchodných vecí za nevyhnutné, a nakoniec slabá motivácia účastníkov dohodnúť si spor týmto spôsobom, t.j. mimosúdne, čo prikladáme aj súčasne pomerne nízkej autorite mediátora v spoločnosti.

Na základe týchto skutočností odporúčame v obchodných sporoch riešených v rámci civilnej

mediácie **zaviesť odklon od kvantity mediátorov k ich vyššej kvalite**, s doplnením povinných predpokladov ich registrácie o dosiahnuté právnické vzdelanie, právnu prax v stanovenej dĺžke (minimálne 5 rokov), ideálne na súde, prokuratúre, či advokácii, apod. Uvedené predpoklady ustanovenia do funkcie by potom mali byť spojené s motiváciou MSP obracať sa na mediátorov prednostne pred súdmi.

Uvedenú motiváciu vidíme napríklad v možnosti **daňového alebo odvodového bonusu pre MSP v prípade, ak neboli účastníkom súdneho konania v určitom vopred stanovenom období** (napríklad 5 rokov). **Uvedeným bonusom by boli de facto odmeňovaní všetci MSP, ktorí nezaťažili svojou podnikateľskou činnosťou v občianskom súdnom konaní súdy SR svojimi spormi**.

IV. Obchodný zákonník a zmeny ostatných predpisov hmotného práva týkajúcich sa MSP

1. Rozšírenie ex lege obmedzení pri zakladaní spoločností osobami, ktoré priviedli iné spoločnosti do konkurzu

Súčasný stav a právna úprava

Súčasná úprava obchodných spoločností (napríklad § 105a ods. 2 OBZ) obsahuje **zákonné obmedzenie zakladania nových spoločností potom, ako bol na predchádzajúcu obchodnú spoločnosť s identickým jediným spoločníkom vyhlásený konkurz**. Uvedené obmedzenie sa však vzhľadom na systematické zaradenie tohto ustanovenia týka založenia novej s.r.o., a nie vo vzťahu k možnostiam zakladania iných obchodných spoločností. Rovnako uvedené ustanovenie nevylučuje, aby takýto spoločník, ktorý „priviedol“ s.r.o. do konkurzu nadobudol účasť v inej už existujúcej spoločnosti. Rovnako uvedená právna úprava nezakazuje takémuto spoločníkovi, aby sa podieľal ako ďalší spoločník aj pred uplynutím jednoročnej lehoty na založení ďalšej s.r.o. spolu s inými zakladateľmi[35].

Navrhovaná zmena

Navrhujeme, aby sa uvedené **obmedzenia rozšírili na všetky formy obchodných spoločností, ako aj na prípady pristúpenia uvedených osôb, vrátane im blízkym osobám** (§ 116 OZ), alebo **ovládaným alebo ovládajúcim osobám** (§ 66a OBZ), alebo **osobám konajúcim v zhode** (§ 66b OBZ) **do už existujúcich spoločností, a to buď individuálne, alebo spoločne s inými spoločníkmi**. Zabránilo by sa tým zakladaniu nových spoločností spôsobom, že akcionári Spoločnosť a.s. v konkurze následne založia Spoločnosť SK, a.s., na ktorú prevedú pred vyhlásením konkurzu výlučne aktíva Spoločnosti a.s. v konkurze, pričom pasíva ostanú v Spoločnosti a.s. v konkurze.

[35] PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2006 s. 245-246

2. Zavedenie solidárnej zodpovednosti spoločností tvoriacich jednu obchodnú skupinu (v rámci vytvorenia právnej úpravy tzv. koncernov)

Súčasný stav a právna úprava

Súčasná právna úprava neobsahuje úpravu koncernového práva, upravujúceho vytváranie podnikateľských zoskupení bez právnej subjektivity, ktoré vznikajú na základe ich vzájomného ovládania[36], ako je tomu v iných vyspelých ekonomikách krajín EÚ (napríklad Rakúsko, SRN, apod.).

Navrhovaná zmena

V prípade **inštitucionalizácie koncernov by bolo možné vytvoriť zákonný spôsob ručenia majetkovo alebo personálne prepojených osôb**, ktoré sa inak týmto spôsobom účinne vyhýbajú plneniu svojich splatných záväzkov.

3. Zvýšenie transparentnosti obchodných vzťahov o doplnenie povinne zverejňovaných údajov v Obchodnom registri o čisté obchodné imanie spoločnosti v spojení s dôrazným ukladaním sankcií Obchodným registrom za neuloženie účtovnej závierky spoločnosti do Zbierky listín

Súčasný stav a právna úprava

Súčasná úprava ohľadom povinne zverejňovaných údajov o podnikateľoch zapísaných v obchodnom registri, zákon č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri v znení neskorších predpisov, v prípade kapitálových obchodných spoločností (spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti) obsahuje údaj o výške základného imania spoločnosti. V prípade vymáhania práv však tento údaj nepostačuje, a často sa javí ako mätúci, pretože skutočnú ekonomickú "kondíciu" spoločnosti vyjadrujú iné ukazovatele o stave obchodného majetku a záväzkov spoločnosti, najmä údaj o aktuálnom čistom obchodnom imaní.

[36] *Ibidem*, s. 160 – 163

Popri tom obsahuje citovaný zákon povinnosť uložiť do Zbierky listín vedenej pri príslušnom Obchodnom registri riadnu, konsolidovanú alebo priebežnú účtovnú závierku zapísanej osoby, a vo vybraných prípadoch aj audítorskú správu. Podľa § 11 zákona č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri registrový súd uloží zapísanej osobe alebo fyzickej osobe oprávnenej konať v jej mene (štatutárnemu orgánu) pokutu až do výšky 3.310,-Eur, ak si o.i. nesplní svoju povinnosť predložiť registrovému súdu listiny, ktoré sa ukladajú do zbierky listín.

Súčasná **prax registrových súdov však ignoruje uvedené oprávnenie sankcionovať podnikateľov za neinformovanie ostatných podnikateľov o stave svojho majetku a záväzkov prostredníctvom zverejnenia údajov zo svojej účtovnej závierky**, čím je spôsobená nízka informovanosť podnikateľov o riziku vyplývajúceho z uzavretia obchodu so subjektom, ktorého ekonomická situácia nezaručuje, alebo priamo vylučuje riadne a včasné splnenie dojednaných záväzkov. Dôkazom nízkeho počtu konaní začatých Obchodnými registrami vedenými pri okresných súdoch v Slovenskej republike a vybavených udelením pokuty je riadok číslo 05 nasledovnej tabuľky:

4. Registrovaná kniha - Konania o pokute

Agenda : Pok

		Č. r.	Registrový súd								Spolu
			OS Blava I	OS Trnava	OS Trenčín	OS Nitra	OS Žilina	OS B.Bystrica	OS Prešov	OS Košice I	
a		b	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Nevybavené k 1.1.2010		01	85	9	23	24	2	5	21	2	171
Nápady		02	63	4	1	4	3	6	4	5	90
Spolu (r.01 + 02=r.04+8)		03	148	13	24	28	5	11	25	7	261
Vybavené		04	35	5	12	9	0	5	1	1	68
z toho vybavením	udelením pokuty / sankcie	05	16	1	1	5	0	0	0	1	24
	neudelením pokuty / sankcie	06	19	0	0	0	0	4	0	0	23
	skončené inak	07	0	4	11	4	0	1	1	0	21

Nevybavené k 31.12.2010	08	113	8	12	19	5	6	24	6	193

Zdroj: uverejnené na internete 18.03.2011, http://www.justice.gov.sk/dwn/stat/or/stOR2010.xls.

Pritom treba vziať do úvahy, že iba v územnom obvode Okresného súdu Bratislava I bolo do roku 2010 zaregistrovaných približne 65.000 spoločností s ručením obmedzeným, čo sa dá odhadom určiť na základe prideľovania čísiel vložiek novozaloženým spoločnostiam s ručením obmedzeným v danom roku.

Navrhovaná zmena

Údaj o čistom obchodnom imaní navrhujeme automaticky zapisovať a meniť (bez potreby návrhu spoločnosti na zápis zmeny zapísaných údajov o spoločnosti) **Obchodným registrom** raz ročne na základe údajov zverejnenej účtovnej závierky spoločnosti v Zbierke listín. Tento údaj by poskytoval veriteľom informáciu o "kondícii" spoločnosti.

Preto vychádzajúc z aktuálnej rakúskej právnej úpravy zverejňovania účtovných závierok v Obchodnom registri [prijatím novely čl. 283 rakúskeho Obchodného zákonníka (*Unternehmensgesetzbuch* – UGB) uverejnenej vo Federálnej zbierke zákonov pod č. 111/2010 s účinnosťou od 1.1.2011] navrhujeme novelu zákona o obchodnom registri, ktorá by zabezpečila **dôsledné vymáhanie pokút** alternatívne registrovým súdom, alebo štátnou pokladnicou za porušenie povinnosti uložiť účtovnú závierku/ výkaz ziskov a strát do Zbierky listín vedenom pri Obchodnom registri. V zmysle rakúskej právnej úpravy sú obchodné spoločnosti a partnerstvá, ktorých spoločník neručí neobmedzene, napr. spoločnosti s ručením obmedzeným, povinné uložiť ich ročné účtovné závierky do Obchodného registra do deviatich mesiacov po dátume vyhotovenia výkazu ziskov a strát.

Podľa tejto novej rakúskej právnej úpravy, v prípade omeškania s uložením ročnej účtovnej závierky, **registrový súd uloží – prostredníctvom automatizovaného systému generovania rozhodnutí - pokutu vo výške 700 EUR**. Zároveň rakúsky zákonodarca vypustil povinnosť súdu zaslať predchádzajúcu výzvu s poučením o možnosti uloženia pokuty, ak spoločnosť túto povinnosť dodatočne nesplní.

Pokutu možno uložiť spoločnosti samotnej, ale aj členom jej štatutárnych orgánov (napr. členovia predstavenstva *(nem. Vorstand)* pri akciovej spoločnosti; konatelia *(nem. Geschäftsführer)* v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným). Napríklad ak spoločnosť s ručením obmedzením, ktorá má dvoch konateľov si nesplní vyššie uvedenú povinnosť, **súd uloží tri pokuty po 700 EUR**.

Ak si spoločnosť neplní svoju povinnosť uložiť účtovnú závierku v dodatočnej lehote 2 mesiacov, uloží sa ďalšia pokuta vo výške 700 EUR. Po márnom uplynutí ďalších dvoch mesiacov, sa uloženie pokuty opäť zopakuje. V prípade opakovania, teda neuloženia druhej účtovnej závierky, je výška pokuty už tri krát vyššia (2.100,- EUR) pre spoločnosti strednej veľkosti *(nem. "mittelgroße Kapitalgesellschaft")* a dokonca až šesť krát vyššia (4.200,- EUR) pre veľké spoločnosti (nem. *"große Kapitalgesellschaft")*[37]. Táto zvýšená sadzba platí rovnako aj pre štatutárne orgány týchto spoločností .

4. Zavedenie štátom zorganizovaného centrálneho registra dlžníkov

Súčasný stav a právna úprava

Na rozdiel od úverového registra dlžníkov, v ktorom si môžu banky evidovať podľa § 92 ods. 7 zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách údaje o svojich klientoch, ktorí si riadne a včas neplnia povinnosti vyplývajúce zo zmluvných vzťahov medzi bankou a klientom, klientov, ktorí sa dopustili konania posúdeného bankou a pobočkou zahraničnej banky podľa osobitného predpisu ako neobvyklá obchodná operácia, a klientov, na ktorých sa vzťahujú medzinárodné sankcie podľa osobitného predpisu, a z ktorého môžu poskytnúť aj bez súhlasu klienta informácie ostatným bankám a pobočkám zahraničných bánk, a ktorý podľa publikovaných vyhlásení najväčších komerčných bánk[38] vo významnej miere pomáha pri vymáhateľnosti ich práv voči dlžníkom, neexistuje iný tomu zodpovedajúci register „dlžníkov“, ktorý by mal rovnakú mieru dôveryhodnosti, a ktorý by bol k dispozícii MSP.

V súčasnosti poukazujeme na alternatívu obrátiť s hodnotením bonity obchodného partnera cez

[37] Binder Gröswang RA. Disclosure of financial statements - New Austrian Legislation Tightens Penalties. [18.3.2011] Dostupné na: http://www.bindergroesswang.at/uploads/media/Disclosure_of_financial_statements.pdf

[38] Dostupné na: http://www.sbcb.sk/napisali.html [18.3.2011]

špecializované obchodné spoločnosti, pri ktorých pomer ceny a kvality poskytnutého výstupu je s ohľadom na chýbajúce povinne zverejňované údaje, ako aj chýbajúcu stabilitu podnikateľských subjektov, otázny. Ako príklad poukazujeme na Centrálny register dlžníkov Slovenskej republiky39, ktorý je však iba v prípade Českej republiky v gescii Ministerstva spravedlnosti ČR. **Uvedenému portálu by určite pridalo na dôveryhodnosti, keby určitú garanciu správnosti a ochrany poskytnutých údajov zabezpečilo rovnako Ministerstvo spravodlivosti SR, alebo iný ústredný orgán štátnej správy SR.**

Navrhovaná zmena

Vytvorenie štátom garantovaného verejne prístupného centrálneho registra dlžníkov - podnikateľských subjektov, a to na základe už existujúcich registrov dlžníkov na daniach, odvodoch do verejného systému sociálneho a zdravotného poistenia, apod.

5. Odmeňovanie podnikateľov neevidovaných v centrálnom registri dlžníkov formou daňových alebo odvodových bonusov

Súčasný stav a právna úprava

V súčasnosti neexistuje v právnom poriadku žiadny systém odmeňovania podnikateľov, ktorí si vo vzťahu k štátu a verejným záväzkom na jednej strane, a vo vzťahu k ostatným subjektom súkromného práva na druhej strane riadne a včas plnia svoje záväzky.

Navrhovaná zmena

Navrhujeme vytvorenie právneho rámca pre **stimulovanie „poctivých“ podnikateľov** formou daňových bonusov, napr. dočasnej % úľavy na dani z príjmov, či dočasného % zníženia odvodového zaťaženia, či iných foriem úľav v prípadoch, kedy sa podnikateľský subjekt nevyskytne na „čiernej listine“ v rámci navrhovaného centrálneho registra dlžníkov.

39 http://www.registerdlznikov.sk/

6. Zvýšenie rozsahu ručenia spoločníkov v spoločnosti s ručením obmedzeným

Súčasný stav a právna úprava

Podľa § 106 ods. 1 práva a druhá veta OBZ spoločnosť zodpovedá za porušenie svojich záväzkov celým svojím majetkom. Spoločník ručí za záväzky spoločnosti do výšky svojho nesplateného vkladu zapísaného v obchodnom registri.

Navrhovaná zmena

Zmena spôsobu ručenia spoločníka do výšky jeho vkladu, bez ohľadu na to či je tento vklad splatený, alebo nie.

7. Zavedenie osobnej zodpovednosti osôb za nevysporiadané záväzky spoločnosti, ktorú súd vymazal z Obchodného registra ex offo

Súčasný stav a právna úprava

Podľa § 68 ods. 6 OBZ vydá súd na návrh alebo aj z vlastného podnetu (ex offo, tzv. nútený výmaz) rozhodnutie o zrušení spoločnosti, ak

a) sa v príslušnom kalendárnom roku nekonalo valné zhromaždenie alebo ak v čase dlhšom ako tri mesiace neboli ustanovené orgány spoločnosti,
b) spoločnosť stratí oprávnenie na podnikanie,
c) zaniknú predpoklady ustanovené zákonom na vznik spoločnosti,
d) spoločnosť poruší povinnosť vytvoriť alebo doplniť rezervný fond podľa tohto zákona,
e) spoločnosť porušuje povinnosť vykonávať vybrané činnosti iba pomocou fyzických osôb, ktoré sú na to oprávnené podľa osobitných zákonov;
f) spoločnosť nesplnila povinnosť uložiť do zbierky listín individuálnu účtovnú závierku za najmenej dve účtovné obdobia nasledujúce po sebe,

g) spoločnosť nemá vlastnícke alebo užívacie právo k nehnuteľnosti alebo jej časti, ktorej adresa je zapísaná v obchodnom alebo v živnostenskom registri, alebo v inej evidencii ustanovenej osobitným zákonom.

Ďalšie dôvody núteného zrušenia obchodných spoločností súdom sú upravené pri jednotlivých právnych formách – v.o.s. (verejnej obchodnej spoločnosti §§ 88, 88a), k.s. (komanditnej spoločnosti - §§ 102, 103), s.r.o. (spoločnosti s rušením obmedzeným - §§ 113, 119, 120, 151, 152, 152a-152b) a a.s. (akciová spoločnosť - §§161b, 161c, 161f, 218a – 218o), ale aj v prechodných a záverečných ustanoveniach OBZ (§768c).

Z dôvodov upravených v § 68 ods. 6 OBZ vyplýva, že ide o dôvody zapríčinené buď konaním alebo opomenutím konania (pasivitou) spoločníkov alebo štatutárnych orgánov alebo ich členov. Len pripomíname, že v týchto prípadoch sa nevyžaduje na nútený výmaz spoločnosti z obchodného registra súhlas správcu dane, ktorý by bol inak podmienený vysporiadaním všetkých daňových záväzkov spoločnosti voči štátu.

V súčasnosti sme však svedkami **zneužívania uvedeného núteného výmazu dlžníkmi v tom zmysle, že ich núteným výmazom z obchodného registra zaniká akákoľvek možnosť vymoženia pohľadávok ich veriteľov voči nim**[40].

V praxi sa možno pomerne často stretnúť s uvedeným spôsobom zrušenia a výmazu spoločnosti z obchodného registra bez akéhokoľvek vysporiadania otvorených záväzkov spoločnosti voči jej veriteľom, pričom veritelia nemajú ani teoretickú možnosť, ako je tomu najmä v procese likvidácie spoločnosti, alebo vyhlásenia konkurzu alebo reštrukturalizácie, vymôcť aspoň sčasti svoje pohľadávky.

Navrhovaná zmena

[40] Uvedený názor odôvodňujeme tým, že i keď zánik spoločnosti bez právneho nástupcu, nie je v OZ ani OBZ výslovne uvedený ako spôsob zániku záväzku (pohľadávky), každý záväzkový vzťah však musí mať aspoň dva subjekty, pre ktorý je typický vzťah veriteľa a dlžníka, pričom v prípade zániku dlžníka (bez právneho nástupcu), zaniká podľa nášho názoru aj samotný záväzok. Na podporu uvedeného názoru poukazujeme na ustanovenie § 311 ods. 2 OBZ, podľa ktorého: *„(2) Ručenie však nezaniká, ak záväzok zanikol pre [...] zánik právnickej osoby, ktorá je dlžníkom“.* I keď uvedené ustanovenie upravuje inštitút ručenia, konkrétne výnimku z pravidla, že ručenie trvá (platí) v zásade v prípade trvania (platnosti) zabezpečovaného (hlavného) záväzku, je v ňom pomerne jednoznačne uvedené, že v prípade zániku právnickej osoby dochádza k zániku záväzku.

Na základe uvedených negatívnych skúseností so zneužívaním inštitútu núteného výmazu spoločnosti z obchodného registra dlžníkmi, ktorí sa chcú vyhnúť splneniu svojich súkromnoprávnych, alebo často aj verejnoprávnych záväzkov, **zavedenie inštitútu osobného ručenia** spoločníkov a štatutárnych zástupcov týchto vymazaných spoločností. Je totiž zrejmé, že tak ako v trestnoprávnej zodpovednosti zodpovedajú za skutky osoby, ktoré konajú v mene alebo za uvedené právnické osoby, tak aj v uvedených prípadoch zneužívania práva by mali zodpovedať za civilnoprávne (obchodnoprávne) záväzky spoločnosti rovnako tieto fyzické osoby.

8. Rozšírenie zodpovednosti štatutárnych orgánov a správa spoločnosti (Corporate Governance)

Súčasný stav a právna úprava

Častými argumentmi pre omeškanie s platbami je silná byrokracia a rozhodovacie procesy v spoločnosti. Tieto argumenty sú však neprijateľné pre veriteľov, nakoľko ide o okolnosti, ktorá veriteľ nemôže ovplyvniť. Avšak ide o okolnosti, ktoré sú pod kontrolou dlžníka. V prípade ak sa dlžník do omeškania, veriteľ musí byť schopný podať žalobu proti spoločnosti a proti jej štatutárnym orgánom za základe občianskoprávnej zodpovednosti.

Podľa § 135a ods. 1 prvá veta OBZ *konatelia sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov.*

Toto ustanovenie upravuje zodpovednosť konateľov spoločnosti. Na akciovú spoločnosť sa vzťahuje § 194 ods. 5. Porovnaním týchto ustanovení zistíme totožnosť znenia právnej úpravy členov predstavenstva družstiev a konateľov spoločnosti s ručením obmedzeným.

Zodpovednosť štatutárneho orgánu za vzniknutú škodu je založená na princípe objektívnej zodpovednosti. Nejde však o zodpovednosť za akékoľvek konanie a postup štatutárneho orgánu, ale len za také, pri ktorom porušením povinností vykonávať funkciu s odbornou starostlivosťou jeho nesprávnym konaním vznikla spoločnosti škoda. Zároveň sa musí preukázať, že porušenie

povinností štatutárneho orgánu je v príčinnej súvislosti so vznikom škody.

Navrhovaná zmena

Ak spoločnosť neplatí dane, zodpovednosť nie je obmedzená len na túto spoločnosť, ale sa rozšíri na jej štatutárne orgány. Rovnaká zásada by mala platiť v prípade omeškania s platbami keďže rovnováha medzi veriteľom a dlžníkom často súvisí s nemožnosťou veriteľa vyvinúť tlak na dlžníka.

Preto dobrá správa spoločnosti znamená povinnosť štatutárnych orgánov konať zodpovedne pri platbách veriteľom spoločnosti.

Navrhujeme preto, aby sa **veritelia mohli domáhať zaplatenia ich splatných pohľadávok voči spoločnosti žalobou popri spoločnosti aj voči štatutárnym orgánom spoločnosti**, ak bude preukázané, že neplnenie záväzkov spoločnosti súvisí s nedodržiavaním dobrej správy spoločnosti (corporate governance), za dodržanie ktorej nesie štatutárny orgán objektívnu zodpovednosť.

9. Sprísnenie zákonných sankcií voči dlžníkovi v prípade jeho omeškania s plnením finančných záväzkov

Súčasný stav a právna úprava

S účinnosťou od 15. januára 2009 sa podstatne zmenil spôsob výpočtu výšky úrokov z omeškania v súvislosti s neplnením peňažných záväzkov v obchodno-záväzkových vzťahoch. Nová právna úprava ponechala v platnosti naďalej zásadu zmluvnej voľnosti, zmluvné strany si teda v zmluve môžu určiť výšku úrokov dohodou. Spôsob výpočtu výšky úrokov z omeškania aj v obchodno-záväzkových vzťahoch v súvislosti s neplnením peňažného dlhu upravuje § 3 nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z.z. ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov. Táto nová právna úprava sa od 15. januára 2009 priamo aplikuje, ak si

zmluvné strany úroky alebo spôsob ich výpočtu výslovne nedohodnú v zmluve. Podľa novelizovaného ustanovenia predmetného nariadenia vlády je výška úrokov z omeškania o 8 percentuálnych bodov vyššia ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky platná k prvému dňu omeškania s plnením peňažného dlhu.

Podľa § 369 ods. 1 prvá a druhá veta OBZ: *"Ak je dlžník v omeškaní so splnením peňažného záväzku alebo jeho časti, je povinný platiť z nezaplatenej sumy úroky z omeškania dohodnuté v zmluve. Ak úroky z omeškania neboli dohodnuté, dlžník je povinný platiť úroky z omeškania podľa predpisov občianskeho práva* [vyššie uvedené ustanovenie § 3 nariadenia vlády]".

Navrhovaná zmena

Návrhom je **v prvý deň omeškania fakturovať automaticky určitú stanovenú jednorazovú paušálnu sumu, ktorá bude predstavovať skutočný odstrašujúci prvok**. Išlo by o určitú minimálnu sumu proporcionálne vypočítanú k neuhradenej istine, ale tento poplatok by bol stanovený zákonom a nárok naň by vznikol zo zákona (ex lege). Tento poplatok by bolo vypočítať ako určené percento z dlžnej sumy alebo ako pevnú maximálnu sumu v závislosti na odstupňovaných úrovniach dlhu. Nárok veriteľa na vyššie navrhovanú paušálne stanovenú sumu by sa však nedotýkal nároku veriteľa na úrok z omeškania z dlžnej istiny.

10. Zabezpečenie platieb v obchodnom styku prostredníctvom escrow účtu

Súčasný stav a právna úprava

Dôležitým nástrojom na uskutočňovanie platieb v obchode je v platnej právnej úprave akreditív. Poskytuje pomerne spoľahlivú ochranu záujmov účastníkom kúpnej zmluvy, ale aj iných obchodných zmlúv, a to najmä v podobe tzv. dokumentárneho akreditívu.

Základné ustanovenie § 682 ods. 1 OBZ o zmluve o otvorení akreditívu definuje túto zmluvu, ako zmluvu, ktorou sa banka zaväzuje za odplatu príkazcovi (jedného podnikateľovi), že na základe

jeho žiadosti poskytne určitej osobe (druhému podnikateľovi) na účet príkazcu určité plnenie, ak oprávnený splní do určitej doby určené podmienky.

Akreditív má osobitný význam pre predávajúceho pri kúpnej zmluve. Tento spôsob platenia kupujúcemu je nastavaný tak, aby po prevzatí tovaru z akéhokoľvek dôvodu neodkladal jeho zaplatenie (napr. pre vady tovaru, často iba účelovo tvrdené, prípadne zveličené), a nepostavil tak predávajúceho do nevýhodnej situácie. Akreditív je odporúčaný predovšetkým v hospodársky nestabilnom období, alebo pri nadväzovaní nových obchodných vzťahov, keď ešte nie je overená solventnosť obchodného partnera.
Špeciálnym druhom akreditívu je dokumentárny akreditív. Pri tomto druhu akreditívu poskytne banka plnenie oprávnenému ak sú banke počas platnosti akreditívu predložené dokumenty určené v akreditívnej listine. Nevýhodou akreditívu sú často vysoké poplatky súvisiace s jeho zriadením, a ktoré znáša vo väčšine prípadov kupujúci.

Navrhovaná zmena

Navrhovaný systém je založený na existencii tretej, dôveryhodnej strany, ktorá vystupuje ako sprostredkovateľ v transakcii. Sprostredkovateľ (napr. banka) príjme plnenie od dlžníka, oznámi túto skutočnosť veriteľovi a toto plnenie uvoľní veriteľovi, obratom ako získa od veriteľa faktúru na platbu a súhlas od dlžníka. Úloha sprostredkovateľa môže zahŕňať účasť pri procese odsúhlasenia, prípadne sporov môže vystupovať ako rozhodca. Úrok, ktorý vzniká z uložených prostriedkov by bol výhodou pre dlžníka. V opačnom prípade escrow účet bude predstavovať náhradu za omeškanie s úhradou pre spoločnosti, ktoré požadujú úhradu po vykonaní prehliadky alebo odsúhlasení tovaru.

Navrhujeme v súčinnosti s bankami **pripraviť legislatívne podmienky pre vznik inštitútu escrow účtu obdobného inštitútu dokumentárneho akreditívu**, ktorý by však bol atraktívny pre MSP zníženými bankovými poplatkami a možnosťou pre veriteľa uspokojiť sa z vinkulovanej sumy v prípade omeškania s plnením.

11. Zníženie daňového zaťaženia veriteľov, ktorých pohľadávky neboli uhradené načas

Súčasný stav a právna úprava

Úroky z omeškania neslúžia ako odstrašujúci prvok pred omeškaním s plnením záväzkov. Úroky z omeškania prinášajú pre veriteľa okrem fakturačných a účtovných komplikácií, aj daňové následky, čo samo o sebe odradzuje veriteľov od účtovania týchto úrokov. Daň z pridanej hodnoty sa uplatňuje aj na úroky z omeškania a tieto sa vo všeobecnosti považujú za príjem. Daňové zaťaženie tak znižuje príjem z úrokov z omeškania .

Podľa § 17 ods. 19 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov *zmluvné pokuty, poplatky z omeškania a úroky z omeškania okrem úrokov z omeškania z úverov platených bankám a prijatých bankami a úrokov v prípade vzniku nepovoleného debetného zostatku na bežnom účte platených bankám a prijatých bankami, sa zahrnú do základu dane u veriteľa po prijatí úhrady alebo u dlžníka po ich zaplatení.*

Navrhovaná zmena

Úroky z omeškania musia dosahovať podstatne vyššiu úroveň, aby odradili podnikateľov od omeškania s platením, a zároveň daňové podmienky musia byť upravené tak, aby podporili veriteľov pri uplatňovaní úrokov z omeškania. Úroky z omeškania možno presne ohodnotiť a možno ich považovať za obdobné akýmkoľvek výdavkom spojením s vyhľadávaním alebo udržaním si klientov. Navrhujme preto, aby sa **úroky z omeškania všeobecne nezahrnuli do základu dane veriteľa**, ktorý je už tak poškodený z dôvodu omeškania s plnením pohľadávky. Eventuálne navrhujeme, aby sa toto vyňatie zo základu dane veriteľa umožnilo, ak od doby splatnosti pohľadávky uplynulo obdobie viac ako jedného roka.

12. Nestabilita a nejednoznačnosť zákonov

Súčasný stav

Ako ukázali výsledky prieskumu *„Pohľad podnikateľov a manažérov na prekážky podnikania v SR“*

(bližšie pozri s. 6 tejto štúdie), až 80 % podnikateľov a manažérov[41] označuje nestabilitu a nejednoznačnosť zákonov rozhodujúcu alebo vážnu prekážku podnikania na Slovensku. MSP sú na Slovensku vystavovaný obzvlášť častým zmenám v legislatíve, čo vedie jednak k zvýšenému riziku ich porušenia, a jednak z zvýšeným nákladov na služby poradcov (právnych, daňových, účtovných, apod.), ktorí sa sledovaním týchto zmien profesionálne zaoberajú.

Dôvody zvýšeného rizika MSP pri porušení platných právnych predpisov v Slovenskej republike pritom podľa nášho názoru netreba hľadať bez ďalšieho v ich úmyselnom konaní, ale napríklad v:

- krátkej legisvakačnej dobe (t.j. doby medzi platnosťou a účinnosťou právneho predpisu) nového, alebo novelizovaného právneho predpisu;
- neprehľadnosti schvaľovaných právnych predpisov, pri ktorých sa z výnimky tzv. „nepriamych noviel“ právnych predpisov stáva pomaly pravidlo;
- nesystémovosti zmien právnych predpisov, pričom nie zriedka obsahuje „novela verejnoprávneho predpisu“ v rámci nepriamych novelizácii aj „novelu súkromnoprávneho predpisu“;
- slabej publicite pripravovaných a schválených legislatívnych zmien, apod.

Ako vidieť z nasledovnej tabuľky zobrazujúcej počet publikovaných právnych predpisov v Zbierke zákonov za posledných päť rokov, príprava a schvaľovanie právnych predpisov vrátane ich zmien má v súčasnosti skôr kvantitatívny, ako kvalitatívny charakter:

Poradie	Kalendárny rok	Počet publikovaných právnych predpisov v Zbierke zákonov Slovenskej republiky
1.	2010	560
2.	2009	602
3.	2008	650
4.	2007	669
5.	2006	698

Zdroj: www.zbierka.sk

[41] Podnikateľská aliancia Slovenska. Pohľad podnikateľov a manažérov na prekážky podnikania v SR. Bratislava, 2010, [18.3.2011] Dostupné na: http://www.alianciapas.sk/menu_projekty_sspp_2010_bariery_podnikania.pdf

Výsledkom je priemerný počet šesťsto tridsiatich šiestich (636) právnych predpisov na jeden kalendárny rok, čo znamená takmer dve legislatívne zmeny na jeden kalendárny deň. Táto kvantita nových právnych predpisov preto musí zákonite spôsobovať problémy nielen samotným MSP, ale aj osobám, ktoré sa na profesionálnej báze zaoberajú uplatňovaním práv z nich vyplývajúcich v podnikateľskom prostredí Slovenskej republiky (právni, daňoví, a iní poradcovia), alebo aplikáciou týchto nových právnych noriem na konkrétne prípady v praxi (sudcovia, rozhodcovia, mediátori, exekútori, konkurzní správcovia, a ďalší).

Navrhovaná zmena

Nakoľko vyššie naznačený stav je nielen z pohľadu MSP neudržateľný, navrhujeme **obmedziť počet novelizácii jednotlivých hmotnoprávnych (najmä OBZ), ako aj procesnoprávnych (najmä OSP) kódexov iba na tzv. veľké novely**, ktorých stanovený **počet by nemal byť za určité vopred stanovené obdobie byť prekročený**, t.j. napríklad jedna „veľká novela“ za obdobie 2 kalendárnych rokov, apod.

V súvislosti s MSP sa však do popredia dostáva aj problém v oblasti správneho práva, ktoré nie je v Slovenskej republike kodifikované, a ako uvádzajú Rumana a Pauličková[42], ani sa v zásade nedá vzhľadom na jeho rozdrobenosť do nespočetného množstva zákonov, nariadení vlády a vyhlášok ministerstiev kodifikovať.

Okrem uvedenej rozdrobenosti predpisov správneho práva však MSP bez pochybností spôsobuje problém **aj abstraktnosť textov týchto predpisov.** S výnimkou výkladu uskutočňovaného internými inštrukciami, metodickými pokynmi, či odpoveďami na žiadosti o informáciu podľa zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov príslušných orgánov štátnej správy (najmä Ministerstva financií, Daňového riaditeľstva a Colného riaditeľstva) chýba MSP rýchly a primerane odborný výklad týchto „nových“ právnych predpisov[43].

V tejto súvislosti ďalej za účelom zlepšenia výkladu (tzv. úmyslu zákonodarcu) nových právnych

[42] *Rumana, I – Pauličková, A.: Súdny precedens (CASE-LAW ako systémový prvok vo vymožiteľnosti správneho práva, Medzinárodná konferencia v kontexte vymožiteľnosti práva v Slovenskej republike, Omšenie, 1.-2.10.2009, s. 1.*
[43] *Ibidem*, s. 47.

predpisov navrhujeme:

- v rámci legislatívnej činnosti **skvalitniť texty dôvodových správ nových právnych predpisov**, ktoré sa v mnohých prípadoch obmedzujú iba na všeobecné, málo obsažné vyhlásenia;
- **skatalogizovať** (vo verejne prístupnej forme, ideálne v elektronickej) **všetky právne predpisy týkajúce sa MSP, vrátane vytvorenia katalógu zákonných povinností MSP** podľa jednotlivých oblastí práva (obchodné právo, správne právo, atď.), čím by sa právne predpisy v tejto oblasti pomohli MSP sprehľadniť;
- **zintenzívniť vydávanie pravidelných interných inštrukcií / metodických pokynov** vybraným ústredným orgánom štátnej správy (napríklad Ministerstvom hospodárstva SR), alebo zabezpečiť kvalifikované odpovede tohto orgánu štátnej správy na individuálne žiadosti MSP podľa zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám, na základe čoho by sa **právna prax orgánov verejnej správy vedená na ich základe stala *„faktickým prameňom práva – kvázi právnou obyčajou***[44]**“**.
- aspoň sčasti (s výhradou, že to celkom nie je možné) **znížiť celkový počet právnych predpisov ukladajúcich povinnosti MSP najmä v oblasti správneho práva**, napríklad zovšeobecnením týchto pravidiel správania sa MSP (namiesto vydávania a zmien právnych predpisov pre každú oblasť hospodárstva Slovenskej republiky).
- **zvýšiť tvorbu, publikovanie a evidenciu zásadných súdnych rozhodnutí** (súdnych precedensov).

13. Nedostatočný počet a časté personálne pohyby v počte sudcov

Súčasný stav

V súčasnosti nie je neobvyklým, najmä na najvyťaženejších súdoch Slovenskej republiky (napríklad na okresných súdoch v sídlach krajských súdov, najmä na Okresnom súde Bratislava I, ale aj na iných, napríklad na Okresnom súde Pezinok), aby mal jeden sudca pridelených viac ako 800 – 900 spisov. Dôsledkom tohto počtu, ktorý sa nielen podľa nášho názoru nedá v časovo primeranom období „vybaviť“ je, že prvé pojednávanie vo veci začatej na základe žaloby MSP doručenej súdu začiatkom roka 2011, bude spravidla u takto pracovne vyťaženého sudcu, vytýčené až niekedy

[44] [44] *Ibidem*, s. 47.

v roku 2012. Dôvodom je skutočnosť, že takýto sudca v súčasnosti začína pojednávať veci z roku 2009 – 2010.

Uvedený stav je podľa nášho názoru spôsobený personálnym poddimenzovaním súdov Slovenskej republiky vo všeobecnosti, a vyššie uvedených najviac vyťažených súdov obzvlášť. Ďalším dôvodom sú tiež časté personálne pohyby v počte sudcov, a to buď v dôsledku prirodzenej obmeny (odchodom do dôchodku, či na materskú alebo rodičovskú dovolenku), či kariérneho (dočasného za účelom praxe, alebo trvalého v dôsledku „povýšenia“) postupu na súdy vyšších stupňov.

Navrhovaná zmena

Na v priemere najvyťaženejších prvostupňových (okresných), ale aj druhostupňových (krajských) súdoch navrhujeme v prvom rade **rozšírenie počtu sudcov obchodno-právnych úsekov**, kde sa z pohľadu MSP prejavuje z dlhodobého hľadiska ich akútny nedostatok. Ako dočasné riešenie, nie však systémové, navrhujeme rozšíriť v § 14 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších právnych predpisov, dôvod dočasného preloženia sudcu aj bez jeho súhlasu v prípade dočasnej potreby „podporiť“ vyťaženejší súd tým menej vyťaženým.

Súčasne poukazujeme na náš návrh uvedený na s. 23 tejto štúdie, v ktorom navrhujeme **zaviesť inštitút asistenta sudcu,** obdobne ako to dnes zákon umožňuje sudcom Najvyššieho súdu SR, aj **na nižších súdoch (okresných a krajských)**.

Z pohľadu častých personálnych pohybov sudcov navrhujeme **podmieniť pridelenie sudcu** súdnou radou v zmysle § 11 zákona č. č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších právnych predpisov na vyšší súd v rámci kariérneho postupu sudcov predchádzajúcim **zabezpečením jeho náhrady v rámci výberového konania**. Pod predchádzajúcim zabezpečením pritom rozumieme dostatočne dlhú predchádzajúcu dobu (napríklad aspoň troch mesiacov), počas ktorej by sa mal „náhradný sudca“ možnosť oboznámiť s preberanou spisovou agendou tak, aby bez prieťahov mohol v začatých veciach pokračovať a následne rozhodnúť.

Záver

Sumarizujúc vyššie uvedenú analýzu a návrhy na zmenu súčasného nevyhovujúceho stavu vymožiteľnosti práv MSP v obchodných vzťahov v Slovenskej republike uvádzame, že za kľúčové odporúčania považujeme:

A. v procesnom práve

1. Stanovenie lehôt na opravu alebo doplnenie žaloby a súčinnosť súdu pri vyšetrovacom dôkaze
2. Zavedenie koncentračnej zásady pri dokazovaní (t.j. lehoty na označenie všetkých dôkazov a opísanie rozhodujúcich skutočností)
3. Obmedzenie dôvodov súdu odročiť pojednávanie, resp. odročiť ho výlučne na najbližší pracovný deň
4. Stanovenie lehôt pre rozhodnutie súdu v obchodných (obdoba 6 mesačnej lehoty v OSP na vydanie rozhodnutí vo veciach starostlivosti o maloletých)
5. Stanovenie povinnosti vrátania (časti) súdneho poplatku pri prekročení stanovenej lehoty na rozhodnutie
6. Uprednostnenie doručovania listín účastníkom súdnymi doručovateľmi v spojení so skrátením odberných lehôt
7. Cielené a flexibilnejšie zabezpečenie jednotného výkladu a jednotného používania zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov zverejňovaním súdnych rozhodnutí zásadného významu a pravidelným prijímaním stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov
8. Zavedenie inštitútu asistenta sudcu na okresných (vrátane exekučných súdov) a krajských súdoch
9. Detailný elektronický rozpis súdnych pojednávaní za účelom predchádzania kolízie termínov právnych zástupcov
10. Zmena podmienok podania tzv. veriteľského návrhu na vyhlásenie konkurzu dôslednejšom Dôslednejšie presadzovanie už niekoľkoročnej existujúcej trestnoprávnej zodpovednosti osôb, ktoré maria konkurzné konanie

11. Odstrániť formalizmus v konkurznom a reštrukturalizačnom konaní
12. Zrýchlenie rozhodovania exekučného súdu a konania o sťažnostiach voči exekútorom cez elektronický exekučný spis
13. Povinnosť zverejňovať vydané rozhodcovské rozsudky na internete
14. Zvýšené požiadavky na bezúhonnosť a dôveryhodnosť rozhodcov
15. Zákaz rozhodovania sporov v prípade konfliktu záujmov
16. Povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú činnosťou rozhodcovských orgánov
17. Zvýšenie kvality mediátorov doplnením povinných predpokladov registrácie
18. Zvýšenie motivácie riešenia sporov prostredníctvom mediácie, napríklad cez daňový bonus

B. v hmotnom práve

1. Rozšírenie ex lege obmedzení pri zakladaní spoločností osobami, ktoré priviedli iné spoločnosti do konkurzu
2. Zavedenie solidárnej zodpovednosti spoločností tvoriacich jednu obchodnú skupinu (v rámci vytvorenia právnej úpravy tzv. koncernov)
3. Zvýšenie transparentnosti obchodných vzťahov o doplnenie povinne zverejňovaných údajov v Obchodnom registri o čisté obchodné imanie spoločnosti v spojení so dôrazným ukladaním sankcií Obchodným registrom za neuloženie účtovnej závierky spoločnosti do Zbierky listín
4. Zavedenie štátom zorganizovaného centrálneho registra dlžníkov
5. Odmeňovanie podnikateľov neevidovaných v centrálnom registri dlžníkov formou daňových alebo odvodových bonusov
6. Zvýšenie rozsahu ručenia spoločníkov v spoločnosti s ručením obmedzeným
7. Zavedenie osobnej zodpovednosti osôb za nevysporiadané záväzky spoločnosti, ktorú súd vymazal z Obchodného registra ex offo
8. Rozšírenie zodpovednosti štatutárnych orgánov a správa spoločnosti (Corporate Governance)
9. Sprísnenie zákonných sankcií voči dlžníkovi v prípade jeho omeškania s plnením finančných záväzkov
10. Zabezpečenie platieb v obchodnom styku prostredníctvom escrow účtu
11. Zníženie daňového zaťaženia veriteľov, ktorých pohľadávky neboli uhradené načas

C. v zákonodarnej činnosti a činnosti súdov

1. obmedzenie počtu „noviel“ zásadných právnych predpisov iba na tzv. veľké novely
2. odborné skvalitnenie textov dôvodových správ nových právnych predpisov
3. skatalogizovanie všetkých právnych predpisov týkajúcich sa MSP, vrátane vytvorenia katalógu všetkých zákonných povinností MSP
4. zintenzívnenie vydávania pravidelných interných inštrukcií / metodických pokynov napríklad Ministerstvom hospodárstva SR v oblasti práv MSP
5. zníženie celkového počtu právnych predpisov ukladajúcich povinnosti MSP najmä v oblasti správneho práva
6. zvýšenie tvorby, publikovania a evidencie zásadných súdnych rozhodnutí
7. rozšírenie počtu sudcov obchodno-právnych úsekov
8. podmienenie pridelenia sudcu na vyšší súd predchádzajúcim zabezpečením jeho náhrady.

Myšlienka na záver:

Záverom tejto štúdie by sme chceli zvýrazniť myšlienku, ktorá už dlhšie odznieva aj v právnickej obci pri debatách o prieťahoch v konaní. Túto myšlienku by sme v krátkosti mohli popísať ako **zmenu prístupu sudcu (filozofie) k postupného prejednávaniu vecí na prejednávanie veci v rámci jedného pojednávania, t.j odklon od doterajšej praxe priebežného prejednávania k ucelenému prejedaniu od prípadu k prípadu**.

Na rozdiel od doterajšieho preskakovania sudcu od jedného prípadu k druhému prípadu v rámci jedného pojednávacieho dňa, by bolo plánovanie pojednávaní sudcom vykonávané tak, aby vec bola rozhodnutá na 1. alebo výnimočne z kvantitatívnych dôvodov (nedostatok času na vykonanie navrhnutých dôkazov, potreba vypočutia väčšieho počtu svedkov, účastníkov, znalcov apod.) na viacerých za sebou bez prerušenia nasledujúcich pracovných dní až do vydania rozhodnutia vo veci samej.

Cieľom je povinnosť pripraviť si prvé pojednávanie sudcom tak, aby mal prehľad o predložených návrhoch na vykonanie dokazovania, vyjadreniam strán k týmto návrhom, ako aj zabezpečené

všetky listinné dôkazy vrátane znaleckého dokazovania. Sudca by v prípade predpokladanej potreby odročenia plánoval svoje termíny tak, aby v rámci jedného uceleného obdobia, napr. jedného týždňa mohol vec uzavrieť rozhodnutím vo veci samej.

Nie je totiž dobre možné, aby si súd, ako aj účastníci konania pri odročovaní pojednávaní o niekoľko mesiacov, alebo rokov dobre pamätali, čo bolo predmetom predchádzajúceho pojednávania. Tento systém vedie k tomu, že strany sú nútené zvyšovať svoje náklady opakovaným štúdiom spisu, čo na druhej strane núti sudcu, aby sa vracal k starým spisom (z amer. „*Old fishes*“) po niekoľkých mesiacoch a zdĺhavo ich opätovne študoval, alebo otváral pojednávania nepripravený a opätovne sa zoznamoval s vecou až po otvorení pojednávania.

JUDr. Ján Havlát, advokát